

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

NATIONAL POLICE DIRECTORATE

Deres referanse:
18/2045

Vår referanse:
201802911-9 008

Sted, Dato
Oslo, 16.11.2018

HØRINGSBREV - ENDRINGER I STRAFFEPROSESSLOVEN OG I FORSKRIFT OM OPPHOLD I POLITIARREST

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 21.06.2018 og avtale om utsatt frist. Vi beklager sen oversendelse.

Vi har forelagt høringen for underliggende instanser. Vedlagt følger merknader fra Nordland politidistrikt, Sør-Øst politidistrikt, Oslo politidistrikt, Øst politidistrikt og Kripos.

Fremstillingsfrist

Forslaget

I høringsnotatet foreslår departementet å endre fremstillingsfristen i gjeldende straffeprosesslov § 183. Det angis to alternativer. Etter begge skal arrestanten fremstilles snarest mulig. Det ene alternativet er i tråd med Straffeprosessutvalgets forslag til fremstillingsfrist i NOU 2016: 24, dvs. at den pågrepne må fremstilles senest den andre dagen etter pågrepelse. Det andre alternativet innebærer at fremstilling skal skje senest 48 timer (eller to døgn) etter pågrepelse, men at slik at senere fremstilling unntaksvis kan skje der det er påkrevd, men ikke senere enn andre eller tredje dagen alternativt.

Departementets begrunnelse for forslaget

Riksadvokaten ba i mars 2015 departementet vurdere behovet for en endring av fremstillingsfristen. Bakgrunnen var at FNs menneskerettskomite i en "general comment" 28.10.2014 om fortolkningen av SP art. 9 nr. 3 hadde uttalt bl.a. at fremstilling senere enn 48 timer måtte være "absolutely exceptional" og være "justified under the circumstances". Riksadvokaten påpekte at selv om forarbeidene til straffeprosessloven angir at fremstilling bare unntaksvis skal skje opp mot lengstefristen i straffeprosessloven § 183 (senest den tredje dagen etter pågrepelse), forutsettes det etter norsk rett en mer skjønnsmessig vurdering av når fremstilling ellers senest kan skje. Riksadvokaten hadde i forbindelse med etterkontrollen av fremstillingsfristen i 2010 sagt seg enig i departementets forslag om å forkorte fremstillingsfristen til to dager, bl.a. også fordi det ville bringe fremstillingsfristen i overensstemmelse med fristen for overføring fra politiarrest, jf. arrestforskriften § 3-1.

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Fridtjof Nansens vei 14/16

Tlf: 23 36 41 00
Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Giro:
www.politi.no

I NOU 2016: 24 har Straffeprosessutvalget foreslått en kortere lengstefrist for fremstilling enn etter gjeldende rett. Utvalget har foreslått at den pågripne skal løslates eller fremstilles for retten med begjæring om fengsling "snaresst mulig og senest den andre dagen etter pågripelsen". Utvalget mener at de folkerettslige forpliktelser tilsier at straffeprosessloven § 183 første ledd første punktum må innskjerpes. Særlig sentralt i denne sammenheng står den generelle uttalelsen fra komiteen nevnt over og en uttalelse fra FNs menneskerettighetskomite av 27. mars 2013 i en individklagesak (Kovsh mot Hvitrerussland), hvor det fremgår at fremstilling for varetektsfengsling senere enn 48 timer krever "special justification". Utvalget mener at det uavhengig av de folkerettslige forpliktelsene vil kunne være grunn til å innskjerpe fremstillingsfristen. Det er fordi det ikke er godtgjort at utvidelse av fristen slik den er i dag, noe som bl.a. var begrunnet med at det ville kunne redusere behov for varetektsfengsling, har gitt utvetydig positive resultater. En harmonisering med fristen for overføring fra politiarrest innen to døgn vil også understøtte rettidig overføring og være en pedagogisk og administrativ fordel.

Departementet legger i høringsnotatet til grunn at det ikke er grunnlag for å fastslå en rettslig forpliktelse som innebærer at fremstillingsfristen kan angis i et bestemt antall timer. Videre framholder departementet at det verken etter ordlyden i SP art. 9 nr. 3 eller ut fra uttalelsen i komiteens generelle kommentar eller i tidligere individklagesaker er grunnlag for å oppstille spesielt strenge krav til begrunnelsen akkurat i det tidsbruket passerer 48 timer. I høringsnotatet framgår det at departementet er enig med utvalget i NOU 2016: 24 i at det uavhengig av våre folkerettslige forpliktelser, kan være grunn til å innskjerpe fremstillingsfristen. I den forbindelse viser departementet til etterkontrollen av utvidelsen av fremstillingsfristen gjorde det tvilsomt om det finnes gode nok argumenter for å videreføre en ordning med tredagersfrist. I tillegg vil det å legge norsk lovgivning nærmere FNs menneskerettskomité's forståelse av SP artikkel 9 nr. 3 bidra til å gi denne større tyngde og anerkjennelse internasjonalt. Departementet har også pekt på at det kan være en pedagogisk fordel om fristen for fremstilling bringes nærmere fristen for overføring fra politiarrest, men at det kan skape uklarhet ettersom unntaksvilkårene er forskjellige.

Til begrunnelsen for å stramme inn fremstillingsfristen

Øst politidistrikt tiltrer departementets begrunnelse for innstramming. Sør-Øst politidistrikt støtter forslaget om innstramming av hensyn til å bringe lovgivningen i overensstemmelse med folkeretten. Kripos ser også forslaget om regulering av fremstillingsfristen som hensiktsmessig ut fra de folkerettslige forpliktelsene. Nordland politidistrikt støtter også en endring som bringer lovreguleringen i samsvar med rettspraksis.

Politidirektoratet er enig i at det er behov for å bringe loven mer i samsvar med de folkerettslige forpliktelsene, samtidig som vi tiltrer departementets forutsetning om at menneskerettighetene ikke oppstiller 48 timer som en absolutt grense. I Rt. 2015 s. 1142. kom Høyesterett til at det forelå "tilstrekkelige grunner som kan rettferdiggjøre at A først ble fremstilt for en dommer vel 52 timer etter pågripelsen"¹. Høyesterett la i avgjørelsens avsnitt 33 til grunn en noe mindre streng norm enn det som etter en språklig forståelse av "special justification" kan være nærliggende:

Grunner som kan rettferdiggjøre at fristen oversittes, vil variere blant annet ut fra hvor lang overskridelse det er snakk om, hvor alvorlig forbrytelse det er mistanke om og hvor tidkrevende det er å klarlegge fengslingsgrunnlaget. A var som nevnt siktet for et alvorlig straffbart forhold der det blant annet var av betydning å avklare forholdet til en medsiktet. Han ble fremstilt for retten få timer etter at fristen løp ut.

¹ Rt. 2015 s. 1142 avsnitt 34

Transporten fra arresten og til tinghuset fant sted bare 35 minutter på overtid og fristoverskridelsen hadde sammenheng med tingrettens berammingspraksis.

Politidirektoratet er enig i at det er vanskelig å dokumentere at utvidelsen av fremstillingsfristen samlet sett har hatt en hensiktsmessig virkning. De senere år har det vært en stor nedgang i antallet oversittere (arrestanter som ikke er overført til kriminalomsorgen innen 48 timer etter pågripelse). Nedgangen kan tilskrives både bedret kapasitet i kriminalomsorgen (man får plass før ev. fremstilling) og at politiet nå har stor oppmerksomhet om fristene som følge av riksadvokatens innskjerping av 48-timersgrensen og retningslinjer om å unngå oversitting. Andelen oversittere i politiarrest som ikke fremstilles er nå også bortimot null, mens det i 2014 var om lag 66 prosent. I hvilken grad det innebærer at flere av de kategoriene oversittere som tidligere ble løslatt uten fremstilling nå fremstilles eller at flere løslates før 48 timer, kan vi ikke si helt sikkert. Det er imidlertid grunn til å tro at oppmerksomhet om behovet for fremdrift i sakene har hatt en avgjørende betydning, uten at det nødvendigvis har medført at flere blir fremstilt som ellers ikke ville ha blitt det. En annen sak er om flere som ellers ville ha blitt fremstilt også blir løslatt (eller ikke pågrepet) for å overholde fristene. Politidirektoratet er enig med departementet i at manglende dokumentasjon på at utvidet fremstillingsfrist samlet sett har medført mindre bruk av varetekt gjør at hensynet til den pågrepne må veie tungt og gir grunn til å innskjerpe fremstillingsfristen.

Hva gjelder behovet for å legge fremstillingsfristen nærmere fristen for overføring til kriminalomsorgen, er vi enig med departementet i at det kan være både fordeler og ulemper ved å gjøre det. Pedagogisk kan det være en fordel at fristene er harmonisert. Dersom fremstillingsfristen er lengre, kan det være risiko for at man ikke i tilstrekkelig grad forholder seg til overføringsfristen. Samtidig synes det som om man nå gjennomgående har fått svært mye bedre rutiner for og oppmerksomhet om behovet for overføring innen fristen. Overholdelse av en 48-timersfrist for fremstilling innebærer også at man får en viss strukturell hjelp til å unngå oversitting. Fremstillingsfristen og overføringsfristen vil imidlertid begge kunne ha unntak, og de vil være ulikt begrunnet. Politiet bruker før fremstilling store ressurser på å transportere pågrepne til og fra fengsel. Det vil man fortsatt måtte gjøre selv om fremstillingsfristen forkortes, ettersom overføring til fengsel nå ofte skjer allerede første dagen.

Departementets forutsetninger om de alternative forslagene

Departementet viser til at en endring med utgangspunkt i Straffeprosessutvalgets forslag innebærer en innstramming ettersom man flytter den absolutte fristen fra den tredje til den andre dagen. Ved at fristen angis til den andre dagen, åpnes det for en viss fleksibilitet utover 48 timer. Departementet mener imidlertid at en slik utforming av regelen vil kunne være utilstrekkelig mht. å forebygge konvensjonsbrudd, dersom man legger til grunn at SP art 9 krever at fremstilling som hovedregel skal skje innen 48 timer og ellers krever særlig begrunnelse.

Det kan tale for å legge seg på en hovedregel om 48 timer (eller to døgn) ettersom et klart skjæringspunkt uansett også vil gi bedre legalitetskontroll og understøtte en internasjonal utvikling i retning av et strengere og mer uttrykkelig krav om at fremstilling som hovedregel må skje innen 48 timer. Departementet foreslår at fremstilling senere enn 48 timer etter pågripelsen da bare skal kunne skje dersom det er "påkrevd" i den enkelte sak. Departementet framholder i høringsnotatet at det ikke oppstilles et krav om at årsakene til tidsbruk utover 48 timer i seg selv må være av ekstraordinær karakter. Departementet forstår Høyesteretts uttalelse over i samme retning. Hva som kan rettferdiggjøre en fristoverskridelse beror på en

konkret vurdering av den enkelte sak, men uttrykket "påkrevd" er ment å understreke en høy terskel. Ved helt korte fristoverskridelser legger departementet til grunn at praktiske forhold etter omstendighetene kunne være tilstrekkelig dersom de ikke enkelt kunne vært avhjulpet. Departementet mener at et slikt forslag kan sikre det behovet for fleksibilitet som ellers er søkt ivaretatt i utvalgets forslag.

Uten angivelse av yttergrense er det EMKs maksgrense på om lag fire døgn som vil gjelde. Departementet antar at det bør gjelde en lengstefrist, og foreslår enten andre eller tredje dagen etter pågripelsen. Et argument mot å videreføre dagens lengstefrist er at det vil kunne medføre at man ikke tar 48-timersfristen på alvor, mens en lengstefrist andre dagen vil kunne være for lite fleksibel i forhold til behovet der det er påkrevd å gå utover 48 timer.

Til spørsmålet om hvilket alternativ som bør velges

Politidirektoratet mener at man ikke bør overoppfylle de folkerettslige forpliktelsene ved å korte lengstefristen ned fra senest den tredje dagen til senest den andre dagen etter pågripelsen, slik som foreslått i alternativ 1.

Selv om fremstilling i langt de fleste saker nå skjer innen den andre dagen etter pågripelse, er det saker hvor en overholdelse av en slik frist vil være vanskelig. Vi viser her til Kripos' merknader om deres erfaring med saker som omfatter organisert kriminalitet. Kripos mener at loven bør åpne for lengst mulig absolutt fremstillingsfrist innenfor rammene av de folkerettslige konvensjoner Norge er bundet av, men slik at utvidelsen forbeholdes de sakene som av ulike årsaker betinger mer omfattende forberedelser eller praktisk tilrettelegging. Nordland politidistrikt påpeker også at det i saker med komplisert saksforhold, f.eks. i økonomisaker og sedelighetssaker, vil være behov for å gå utover den andre dagen. Distriktet peker også på utfordringer ved de store avstandene. Øst politidistrikt mener at det viktig at lengstefristen ikke settes så kort at den ikke får praktisk betydning og mener også at loven bør åpne for en fremstillingsfrist tredje dagen.

Sør-Øst politidistrikt mener at en fremstillingsfrist senest andre dagen etter pågripelsen vil gi bedre fleksibilitet innenfor rammen av de folkerettslige forpliktelsene enn en 48-timersregel. Dersom det likevel skal være mulig å fremstille den tredje dagen, vil dette kunne uthule en hovedregel på 48 timer. En frist angitt i dager er også mer tilpasset dagens organisering av domstolene.

Politidirektoratet er enig i at fremstillingsfrist senest andre dagen gir mer fleksibilitet innenfor sin ramme enn en 48-timersregel, men vil bemerke at betydningen av denne fleksibiliteten begrenses av rammene for de folkerettslige forpliktelsene, som i den enkelte sak kan tilsi kortere fremstillingsfrist enn det loven da gir anvisning på. Som Kripos påpeker, overlater man da ansvaret for den skjønnsmessige vurderingen av et uavklart rettsområde til den påtaleansvarlige i den enkelte sak. Man er henvist til å "prøve seg fram", for å få fastslått hvilke omstendigheter som etter en tolkning av de folkerettslige kildene kan rettferdiggjøre fremstilling senere enn 48 timer (men innenfor den andre dagen) etter pågripelse. Med fleksibiliteten som følger av en slik frist andre dagen, følger også at fristen da i utgangspunktet blir avhengig av når på døgnet man blir pågrepet. Det kan framstå som tilfeldig og derfor dårligere begrunnet enn en 48-timersregel. Det er heller ikke like pedagogisk som en 48-timersregel. All den tid vi mener at man må holde muligheten åpen for å kunne gå utover den andre dagen etter pågripelse, mener vi at det uansett er en bedre løsning å ha en 48-timersregel som hovedregel (ytre ramme for "snarest mulig") med mulighet for unntak. Politidirektoratet er for så vidt enig med Sør-Øst politidistrikt i at en regel som åpner for unntak vil kunne medføre risiko for at hovedregelen uthules. Dette vil imidlertid kunne

motvirkes ved krav til begrunnelse for at man går utover 48 timer. Departementet forutsetter at kravet om "special justification" gir et krav om begrunnelse, men ikke nødvendigvis oppstiller strenge krav til begrunnelsens art i det man går utover 48 timer. Departementet legger i sitt forslag til grunn at ved helt korte fristoverskridelser vil praktiske forhold etter omstendighetene kunne være tilstrekkelig til at fremstilling senere enn 48 timer vil kunne anses påkrevd, dersom de ikke enkelt kunne vært avhjulpet. Politidirektoratet mener at en slik forutsetning er nødvendig for å gi tilstrekkelig fleksibilitet. Svært mange av sakene hvor man går utover 48 timer dreier seg om fremstilling kun få timer etter fristen, slik som i Rt. 2015 s. 1142. I 2017 var det 61 prosent av oversitterne som satt fem timer eller mindre over tiden. De aller fleste av oversitterne blir fremstilt før overføring til kriminalomsorgen.² Det kan for øvrig nevnes at i tillegg til at tidsbruk utover 48 timer må være påkrevd, kreves det etter gjeldende rett og alternativene i høringsnotatet at grunnen for en fremstilling senere enn dagen etter pågripelsen opplyses i rettsboken. For de unntakstilfellene hvor den pågrepne holdes utover 48 timer for deretter å bli løslatt uten fremstilling for retten, bør påtalemyndighet sikre notoritet knyttet til vurderingen om at det var påkrevd å holde den pågrepne utover 48 timer uten fremstilling for retten.

Det viktigste, slik vi ser det, er at bestemmelsen klart gir uttrykk for at politiet og påtalemyndigheten skal forholde seg til hovedregelen om at den pågrepne skal fremstilles "snarest mulig" etter pågrepelse, og overholde 48-timersfristen. Samtidig må bestemmelsen være tilstrekkelig fleksibel slik at politi og påtalemyndighet også i de større og mer komplekse sakene gis mulighet til å bruke noe lengre tid til å vurdere og forberede fengslingsgrunnlaget. Etter Politidirektoratets oppfatning er alternativ 2 i høringsnotatet det som best balanserer behovene. Politidirektoratet ser at det er vanskelig å utforme en bestemmelse som på en pedagogisk måte fastslår hovedregelen om fremstilling snarest mulig og senest innen 48 timer, men samtidig åpner for den nødvendige fleksibilitet mht. unntak fra 48-timersfristen. Med departementets forutsetning om at man ved korte overskridelser ikke stiller strenge krav til årsakens art – slik at konkrete, praktiske forhold kan begrunne overskridelsen – mener vi at departementets forslag i alternativ 2 balanserer hensynet til en innskjerping av regelen og behovet for fleksibilitet på en akseptabel måte. Dette alternativet stiller da krav til at politi og påtalemyndighet lojalt følger opp lovens hovedregel og 48-timersfristen. Streng praktisering og oppfølging av de ovennevnte notoritetskrav ved overskridelse av 48-timersfristen vil kunne bidra til dette.

Alternativet vil også innebære en viss harmonisering med forskrift om bruk av politiarrest § 3-1, hvor fristen for overføring er angitt til "innen to døgn". Departementet har påpekt at det ikke er ment å innebære noen realitetsforskjell mellom alternativene "48 timer" og "to døgn". Etter Politidirektoratets syn vil ordlyden "48 timer" gi uttrykk for en klarere frist enn "to døgn", og er å foretrekke for begge bestemmelser. For øvrig, som påpekt av utvalget i NOU 2016: 24, vil en fullstendig harmonisering med forskriften ikke være mulig grunnet forskriftens unntaksregel for tilfeller der "dette av praktiske grunner ikke er mulig".

---

² I 2017 har kriminalomsorgen registrert inn 89 personer som overført etter 48 timer uten å ha vært fremstilt, mens 563 er registrert som overført etter 48 timer etter å ha vært fremstilt. (Kriminalomsorgen registrerer en arrestant som overført først når vedkommende er kommet til fengselet, mens politiet i sin statistikk registrerer arrestanten som overført når vedkommende forlater arresten. Det betyr at flere av dem som ut fra politiets registreringer ikke er oversittere vil være registrert av kriminalomsorgen som overført etter 48 timer. Derfor opererer kriminalomsorgen i statistikken for 2017 med flere oversittere enn politiet.)

Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet forutsetter i forslaget at fengslingsmøter skal kunne avholdes på lørdager, eventuelt både på lørdag og søndag. Politidirektoratet vil bemerke at etablering av vaktordning i domstolene både lørdag og søndag er avgjørende for å kunne overholde hovedregelens yttergrense på 48 timer, og ellers færrest mulig tilfeller av fremstillinger nært opp til unntakets yttergrense senest tredje dagen. Vi viser til Sør-Øst politidistrikts bemerkninger om behovet for at domstolene vil kunne behandle fengslingssaker også på søndager. Behovet for vaktordning i domstolene gjelder særlig domstoler i nærheten av politiets døgnbemannede arrester. Det kan imidlertid også være behov for vaktordning i domstoler nær kriminalomsorgens fengsler, ettersom mange pågrepne overføres til fengsel før fremstilling. Vi viser også til merknader fra Nordland politidistrikt om behov for å sikre at domstolene tilføres teknisk kapasitet til å avholde møter på videolink.

Forslaget til innstramming av fremstillingsfristen vil i utgangspunktet kunne medføre økt ressursbruk og økt behov for bemanning utenfor normal arbeidstid i påtalemyndigheten. Påtalemyndigheten har likevel siden mai 2015 – i samsvar med retningslinjer fra riksadvokaten – forholdt seg til at fremstilling som en klar hovedregel skal skje senest 48 timer etter pågripelsen. I forbindelse med politireformen er det også gitt føringer til politidistriktene om at påtale og etterforskningsledelse skal være bemannet 16 timer i døgnet alle dager. Departementet antar derfor at det i de fleste tilfellene vil være tilgjengelig bemanning fra påtalemyndigheten til å ivareta fengslinger i helgene, men at det i noen politidistrikt ikke utelukkes at påtale må styrkes, blant annet grunnet geografiske avstander. Politidirektoratet tiltrer departementets vurdering. Vi viser ellers til merknadene fra Nordland politidistrikt og Kripos.

Enderinger i forskrift om bruk av politiarrest

Forslaget

Departementet foreslår å forskriftsfeste tiltak som skal avhjelpe isolasjonsvirkninger av å sitte i politiarrest. Departementet har videre vurdert om overføringsfristen etter forskriften § 3-1 bør strammes inn. Departementet foreslår også enkelte endringer i begrepsbruken i forskriften, uten at det er tilsiktet noen materiell endring.

Formålet med forslagene til materielle endringer er å sikre etterlevelse av EMK artikkel 8 i tilknytning til avgjørelsene i glattcelledommen (Oslo tingrett TOSLO-2013-103468) og Rt. 2015 s. 1142, hvor opphold i politiarrest pga. isolasjonsvirkningene hhv. ble ansett å krenke og kunne krenke retten til privatliv.

Oslo tingrett kom i dom TOSLO-2013-103468 02.05.2014 (glattcelledommen) til at oppholdet i arresten utgjorde et brudd på retten til privatliv etter EMK art. 8. Retten la til grunn at det å sitte i politiarrest uten samvær med andre innebærer at arrestanten må anses fullstendig isolert, jf. strpl. § 186a. Retten mente at straffegjennomføringsloven § 4-2 gir hjemmel for å isolere pågrepne arrestanter i politiarresten uavhengig av fengslingsgrunnlag de første 48 timene, men at det konkret må vurderes om isolasjon er nødvendig. I den aktuelle saken satt arrestanten på gjentakelsesfare, og det var ikke påvist noe behov for isolasjon. Retten la videre til grunn at det ikke var hjemmel for å holde arrestanten isolert i politiarrest etter at fengslingskjennelsen forelå, uten at det der var besluttet isolasjon. EMK art. 8 stiller også krav til forholdsmessighet. I Rt. 2015 s. 1142 fant Høyesterett at isolasjon i politiarrest i fire døgn i den aktuelle saken ikke var i strid med EMK artikkel 8. Om vurderingen av inngrepets forholdsmessighet uttalte Høyesterett i avsnitt 74: «Isolasjon av innsatte i glattcelle er belastende og vil kunne utløse helseproblemer, ikke minst av psykisk art. I tillegg kommer at innsatte i varetekt ikke er domfelt, og derfor i utgangspunktet ikke skal behandles som om de

var straffedømt. Dette betyr ikke bare at slik isolasjon må begrenses til det som er nødvendig, men også at innretningen av cellene, muligheten for kontakt med andre og tilbud om lufting og dusj mv. vil være av betydning for vurderingen.» Høyesterett pekte på at den innsatte ikke hadde spesielle helseproblemer, at oppholdet i politiarrest var begrenset til fire døgn og at han uansett skulle sitte på isolasjon. Det var kritikkverdig at den innsatte ikke fikk tilbud om lufting og dusj hver dag og at han ikke ble overført til fengsel tidligere, men tatt i betraktning formålet med isolasjonen og de tiltak som var iverksatt for å minske påkjenningen av isolasjonen i politiarresten, kom Høyesterett til at inngrepet ikke var uforholdsmessig. I motsetning til glattcelledommen kom Høyesterett i Rt. 2015 s. 1142 til at forskriftens unntak i § 3-1 fra overføringsfristen på to døgn, når overholdelse av fristen "av praktiske grunner ikke er mulig", også kan omfatte kapasitetsproblemer.

I etterkant av tingrettsdommen utformet riksadvokaten og POD midlertidige retningslinjer for bruk av politiarrest. Formålet med retningslinjene var bl.a. å sikre en strengere praktisering av overføringsfristen, og å avbøte isolasjonsvirkningene av oppholdet i politiarrest.

Tiltakene som foreslås forskriftsfestet gjennom endringer i forskriften § 2-5 til 2-9 omfatter kompenserende tiltak og krav til journalføring:

- Krav til løpende vurdering av behov for kompenserende tiltak for å avhjelpe isolasjonsvirkninger
- Krav til ansvarlig for arresten om å ta stilling til inspeksjonsregime
- Den som utfører inspeksjon skal ved selvsyn vurdere arrestantens situasjon, herunder behov for legehjelp
- Adgang til besøk fra andre enn advokat (og ev. konsulær representant for hjemlandet), dersom påtalemyndigheten forhåndssamtykker, det er praktisk gjennomførbart og ikke i strid med hensynet til orden eller sikkerhet". Adgangen til å motta besøk følges også av en ny hjemmel til å visitere de besøkende.
- Adgang til samkvem med andre arrestanter dersom påtalemyndigheten forhåndssamtykker, det er praktisk gjennomførbart og ikke i strid med hensynet til orden eller sikkerhet.
- Adgang til å motta personlige eiendeler utover toalettsaker, klær og lesestoff krever ikke lenger særlig grunn, og skal gis dersom det ikke er i strid med hensynet til sikkerhet, men det er betinget av påtalemyndighetens samtykke der det kan være bevisforspillelsesfare.
- Resultat og tidspunkt for tilsyn skal anmerkes i arrestjournalen. Det samme gjelder påtalemyndighetens vurdering av behov for isolasjon.

Generelle merknader til forslagene til materielle endringer

Departementets forslag om å forskriftsfeste tiltak for å avhjelpe isolasjonsvirkninger ved opphold i politiarrest er i det vesentlige sammenfallende med enkelte av tiltakene som er regulert i Politidirektoratets midlertidige retningslinjer av 22.07.2015 for bruk av politiarrest og som nå også er videreført i Politidirektoratets instruks av 09.11.2018 for bruk av politiets arrester (arrestinstruksen).

Politidirektoratet mener at departementets beskrivelse i høringsnotatet av gjeldende rett for oppholdet i politiarrest og behovet for endringer i forskrift om bruk av politiarrest er god og dekkende.

Politidirektoratet vil ellers påpeke at det strukturelt beste tiltaket for å ivareta arrestantene og unngå isolasjonsvirkninger er å overføre dem raskest mulig til kriminalomsorgen. Det ideelle ville være at både kriminalomsorgens kapasitet og politiets praktiske rutiner var innrettet på at

arrestanter kun skal sitte få timer i politiarrest før de overføres til kriminalomsorgen. Behovet for å tilrettelegge med kompensierende tiltak vil være mindre jo mer ressurser og innsats man legger i å redusere varigheten av arrestopphold. De siste år har det vært en betydelig økning i andelen av pågrepne som er overført til fengsel før fremstilling, og det er positivt at kriminalomsorgen har fått bedre kapasitet til å ta i mot disse. Selv om kapasiteten hos kriminalomsorgen er bedre og ev. blir bedre, vil det likevel i en del saker være behov for å kunne holde arrestanter i politiarrest opp mot forskriftens yttergrense. Både geografi, kapasitet hos kriminalomsorgen og saksavviklingen i politiet er variabler i den enkelte sak som kan tilsi det.

Overføringsfristen

Departementet har vurdert om overføringsfristen i forskriften § 3-1 – som i dag er to døgn (48 timer), men gjør unntak der overføring innen fristen ikke er praktisk mulig – bør gjøres absolutt. Departementet påpeker bl.a. at sentralt for begrunnelsen for dagens unntaksadgang etter § 3-1 er at systemet skal være i stand til å håndtere praktiske utfordringer og uforutsigbare omstendigheter, som eksempelvis kapasitetsproblemer i omkringliggende fengsler. Det bør også tas høyde for situasjoner etter at den innsatte har vært fremstilt for retten og spørsmålet om videre fengsling er avklart, hvor det kan være behov for kortvarig opphold i arresten for å besørge overføringen til en ordinær fengselsplass. Departementet mener at adgangen til å gjøre unntak i overføringsfristen etter forskrift § 3-1 er nødvendig, og foreslår at dagens unntaksbestemmelse videreføres.

Politidirektoratet er enig i departementets vurdering. Selv om kapasiteten i kriminalomsorgen til å ta i mot arrestanter før fristen er blitt vesentlig bedre, vil det oppstå tilfeller der overføring innen fristen ikke er praktisk mulig pga. lokal mangel på kapasitet. Vi er enig i forutsetningen om at dette kan begrunne at man går over fristen, jf. også Rt. 2015 s. 1142. Den enkelte sak kan også ta vendinger som gjør at man ser at man vil fremstille noen man hadde tenkt å løslate og derfor ikke rekker overføring før fristen. Selv om POD i arrestinstruksen har gitt bestemmelser som skal sikre tidlig overføring, vil utviklingen i noen saker i kombinasjon med andre faktorer gjøre at man har behov for unntaksbestemmelsen.

Generelt mener vi at det er bedre å angi fristen i timer enn i døgn. Ettersom det ikke er ment å være noen forskjell, mener vi at overføringsfristen bør angis til 48 timer. Dersom fremstillingsfristen angis til 48 timer, mener vi at det uansett er hensiktsmessig å angi overføringsfristens hovedregel til det samme, selv om det er ulike hensyn som begrunner fremstillingsfristen og overføringsfristen.

Krav til løpende vurdering av behov for kompensierende tiltak, inspeksjonsregime og utførelsen av inspeksjonen

Departementet foreslår i forskriften § 2-5 å angi som en plikt at man løpende skal vurdere tiltak som kan avhjelpe isolasjonsvirkninger. Dette vil etter departementets oppfatning bidra til å sikre oppmerksomhet om den konkrete vurderingen av situasjonen til den innsatte, samtidig som pålegget om å vurdere kompensierende tiltak vil medføre at politiet må ha et opplegg for hva slike kompensierende tiltak kan gå ut på. Politidirektoratet er enig i departementets forslag og har regulert dette særskilt i arrestinstruksen.

Politidirektoratet er også enig i departementets forslag om å angi som en plikt for den ansvarlige for arresten å ta konkret stilling til hva tilsynet ved den enkelte inspeksjon skal bestå i. I arrestinstruksen har vi regulert dette utførlig. Beslutning om inspeksjonsregime ved innsettelse er i utgangspunktet lagt til vaksjefen, som imidlertid kan delegerer beslutning om

dette til ledende arrestforvarer. I denne sammenheng forstår vi "den ansvarlige for arresten", slik det er formulert i forskriften, som å være et funksjonelt begrep. Vi er også enige i at den som utfører inspeksjon ved selvsyn skal vurdere arrestantens situasjon, herunder behov for legehjelp og har også regulert dette i arrestinstruksen.

Besøk og samvær

Departementet foreslår å snu det formelle utgangspunktet i forskriften § 2-9 om at man bare kan få besøk (fra andre enn advokat eller konsulær representant) dersom særlige grunner taler for det, til at adgang til besøk "kan gis" dersom det er praktisk gjennomførbart og ikke i strid med hensynet til orden eller sikkerhet. Adgangen til besøk utenfra forutsetter påtalemyndighetens forhåndssamtykke. Ved vurderingen av hva som er praktisk gjennomførbart kan det blant annet tas hensyn til den konkrete ressurs-situasjonen. Hensynet til den innsattes sikkerhet, andre innsattes sikkerhet og de ansattes sikkerhet må alltid vurderes, og kan også få betydning for adgang til besøk. Departementet foreslår også en visitasjonshjemmel i tilknytning til besøksadgangen.

Politidirektoratet støtter forslaget. Det er imidlertid enkelte praktiske forutsetninger for besøk som bør synliggjøres. Til sammenligning må besøkende i fengsel av sikkerhetsmessige grunner først godkjennes. Av sikkerhetsmessige grunner bør politiet forutsettes å ha tilsvarende mulighet for å gjøre undersøkelser opp mot den besøkende. En sjekk av politiets registre vil i den forbindelse kunne anses å ha et politimessig formål. Arrestanten har vært i arresten i kort tid, og det bør ved den praktiske gjennomføringen tas hensyn til at man har ikke hatt tid til å observere arrestantens væremåte mv. Man har ofte heller ikke samme kjennskap til arrestantens bakgrunn og eventuelle problemområder, arrestantens relasjon til den besøkende mv. som man ville hatt bedre tid og mulighet til å kartlegge i et fengsel. For å avbøte/ redusere en eventuell risiko man ikke har hatt tid og anledning til å kartlegge, i alle fall ikke i samme grad som i fengsel, vil besøk kunne måtte gjennomføres ved påsyn, selv om påtalemyndigheten har samtykket. Besøk under påsyn krever at arresten har fasiliteter og bemanning til å gjennomføre besøket. I den forbindelse vil hjemmel for visitasjon som foreslått av departementet være essensielt for å unngå overlevering av farlige gjenstander. Kripes framholder at arrestpersonellet bør ha en vid adgang til skjønnsmessig å avgjøre hvor omfattende visitasjon som er nødvendig ut fra de rådende omstendighetene. Tilsvarende merknader har Oslo politidistrikt. Kripes påpeker at aktuelle vurderingsmomenter vil variere, men at type forhold den pågrepne er siktet for, dennes historikk og terskel for voldsbruk, rusavhengighet og hvem som skal besøke den pågrepne, gjennomgående vil være aktuelle momenter ved vurderingen. Vi deler Kripes' oppfatning, men vil bemerke at dersom arrestpersonellet ut fra visitasjonen ikke er trygg på at sikkerheten vil ivaretas, vil besøk ev. kunne nektes ut fra dette hensynet.

Besøk fra Røde Kors' visitortjeneste stiller seg noe annerledes, i og med at dette er besøksvenner som kan godkjennes på et mer generelt grunnlag. Slike besøk vil derfor kunne tenkes gjennomført på en enklere/tryggere måte enn besøk fra familie/venner.

I og med oppmerksomheten om 48-timersregelen er det nå ofte stor aktivitet rundt arrestanten. Vedkommende skal til og fra avhør, ha besøk av advokat, luft/dusj, signalering, eventuell fremstilling for lege/sykehus, matutdeling mv. Høyt aktivitetsnivå antas å redusere behovet for besøk for mange arrestanter. For øvrig tilstrebes at arrestoppholdet i utgangspunktet blir så kortvarig at det i mange tilfeller i praksis ikke vil være behov for/tid til besøk. Vi er enige i en forutsetning om at behovet derfor vil være begrenset, slik departementet legger til grunn for økonomiske og administrative konsekvenser ved å innføre en visitasjonshjemmel.

Arrestoppholdet vil ha ulik virkning på ulike arrestanter. Hvor byrdefullt det er for vedkommende å sitte i arrest må tillegges vekt ved vurderingen av i hvilke tilfeller det bør legges til rette for besøk. Politidirektoratet har i sin veileder til instruks forutsatt at selv om det i et tilfelle vil kunne være vanskelig å ivareta hensyn til orden og sikkerhet i forbindelse med besøk innenfor de konkrete rammer, bør det likevel legges til rette for besøk fra familie mv. dersom situasjonen til en arrestant fremstår som særlig tyngende i forhold til det som gjelder for andre arrestanter, og det vurderes slik at besøk kan avhjelpe situasjonen.

Departementet foreslår å regulere adgang til å ha samvær med andre arrestanter i § 2-9 på samme måte som for adgangen til å motta besøk.

Adgangen til samvær er ikke i dag regulert. Politidirektoratet støtter en regulering av adgangen til samvær med de vilkår som er foreslått. I praksis vil mange arrestanter ikke ønske å ha samvær med andre i perioden de befinner seg i politiarrest. Samtidig er det nettopp mangelen på menneskelig kontakt som retten i glattcelledommen legger mest vekt på når den finner at oppholdet i politiarresten utgjør inngrep i privatlivet. Det er derfor svært viktig at man så langt det er praktisk mulig ut fra fasiliteter og ressurser legger til rette for samvær og dokumenterer tilbud om det. Dette er også noe som reguleres og framgår av ny arrestinstruks med veileder. Politidirektoratet vil bemerke at mange politiarrester ikke er utformet på en måte som legger til rette for samvær med andre. Hensynet til orden og sikkerhet vil også noen steder kunne tilsa at samvær vil være vanskelig å få til. Det betyr at den konkrete ressursituasjonen i større grad vil få betydning, ettersom gjennomføring av samvær da vil kreve mer.

Tilgang til eiendeler

Departementet mener at økt tilgang til private eiendeler har en positiv innvirkning for arrestanter og foreslår å tilrettelegge for dette ved å fjerne gjeldende krav om «særlige grunner» for å kunne få tilgang til annet enn toalettsaker, klær og lesestoff. I disse tilfellene vil påtalemyndighetens forhåndssamtykke bare være nødvendig dersom dette anses påkrevd ut fra faren for bevisforspillelse. Personlige eiendeler skal leveres til arrestpersonalet, som sørger for nødvendig kontroll.

Politidirektoratet er enig i at man ikke må begrense adgangen til å ta med personlige gjenstander mer enn nødvendig. Dette utgangspunktet kan være vanskelig å forene med behovet for kontroll. For alle praktiske formål snakker man da oftest om gjenstander arrestanten hadde med seg da vedkommende ble brakt til arresten. Gjenstander som andre kommer med vil det kunne knytte seg større risiko til. Ettersom mange gjenstander vil kunne benyttes til selvskading, vil vurdering av risiko ved personen ofte være avgjørende. Dersom man ikke har konkrete holdepunkter for at vedkommende ikke kommer til å skade seg selv, f.eks. at man kjenner ham fra før, vil man kunne måtte avstå fra å gi arrestanten gjenstander som det kan knytte seg risiko til.

Kripos framholder i sitt innspill at Politidirektoratet i utkast til sentral arrestinstruks har åpnet for at de pågrepne skal kunne få med seg kommunikasjonsmidler inn i politiarresten. Etter Kripos' oppfatning bør departementet i forskriften, eller på annen egnet måte, tydelig tilkjenne at den utvidede adgangen til å motta personlige eiendeler i politiarresten ikke er ment å omfatte kommunikasjonsmidler. Politidirektoratet vil bemerke at Kripos' bekymring i tilknytning til instruks er tatt til følge, slik at det i veilederen framgår at hensynet til å unngå fare for bevisforspillelse tilsier at kommunikasjongsjenstander ikke kan medbringes. Kommunikasjonsgjenstander vil kunne tilflytte andre arrestanter som ikke skal ha det, og kan

derfor ikke gis ut selv om det ikke er noen bevisforspillelsesfare knyttet til arrestanten. Politidirektoratet er imidlertid enig med Kripos i at en slik forutsetning kan tydeliggjøres i tilknytning til vedtakelsen av forskriften § 2-9.

Til kravene om notoritet/arrestjournal

Departementet foreslår at det stilles krav om registrering av tidspunktet for tilsyn og hvilke tiltak som ble iverksatt, tidspunktet for besøk og samkvem med andre innsatte, samt hvilke personlige eiendeler arrestanten fikk bruke når i arresten, jf. forslagene til § 2-5 tredje ledd og § 2-9 nytt siste ledd.

Dersom tiltaket krever påtalemyndighetens samtykke, skal det nedtegnes i arrestjournalen at slikt samtykke ble gitt. Dersom besøk eller samkvem ikke tillates, skal det vurderes om videre innsettelse i politiarrest er forsvarlig, jf. § 2-9 første ledd. Når det gjelder tilgang til eiendeler skal tidspunkt og hovedtrekkene i vurderingen nedtegnes i arrestjournalen. Videre foreslås det at også at tidspunkt for og årsaken til løslatelsen skal føres inn i arrestjournalen, jf. forslag til endring i § 2-2 første ledd.

Politidirektoratet støtter generelt at det i forskriften oppstilles krav til notoritet.

Departementet har lagt opp til detaljert forskriftsregulering om journalføring av samtykke fra påtalemyndigheten og tidspunkter for gjennomføring av besøk og samvær samt hvilke gjenstander som arrestanten fikk benytte i arresten. Vi mener at reguleringen her blir kasuistisk på et detaljert nivå som ikke er nødvendig i forskriften. Dette er nå også ivaretatt i arrestinstruksen. Vi mener at forskriften her bør gi anvisning på mer generelle krav til journalføring, eksempelvis at anmodninger, begrunnelser og gjennomføring av tiltak skal framgå av arrestjournalen.

Når det gjelder krav til vurdering av hvorvidt fortsatt innsettelse i politiarrest er forsvarlig dersom besøk eller samkvem ikke tillates, vil vi bemerke at notoritet rundt en slik vurdering ivaretas ved den vurdering knyttet til anmodning om samvær eller besøk som skal journalføres og ellers er ivaretatt i arrestinstruksen ved den løpende vurderingen av behovet for kompensierende tiltak som der kreves. Vaksjefen skal i den forbindelse sørge for at påtalemyndigheten fortløpende orienteres om endringer ved arrestantens helsetilstand eller andre forhold som kan ha betydning for påtalemyndighetens vurdering av forsvarligheten ved oppholdet i arrest.

Til definisjonen av politiarrest

Departementet foreslår å fjerne forskriftens skille mellom primær og sekundærarrest, ettersom skillet egentlig ikke benyttes til noe i forskriften, og heller definere arrest som "politiets arrestlokaler hvor pågrepne personer holdes fengslet". Skillet mellom politiarrest og avhørsventerom foreslås opprettholdt.

Politidirektoratet har i arrestinstruksen også gått bort fra skillet mellom primær- og sekundærarrest og definerer i stedet politiarrest slik: "Med politiets arrester menes alle politiets lokaler med rom som er tiltenkt brukt eller fast benyttes til frihetsberøvelse av arrestanter ved innlåsing (celler)." Vi foreslår at man i forskriften definerer politiarrest i tråd med dette.

I instruksen er det også presisert at en arrest kan inneholde/bestå av en eller flere celler, herunder venteceller. Ventecelle er definert som en celle man i en kort ventesituasjon, i

påvente av avhør eller en administrativ avklaring, plasserer en innbrakt eller pågrepet person, hvor cellen er etablert for dette formålet. Politidirektoratet benytter begrepet ventecelle om det samme som forskriften i dag betegner som "avhørsventerom". Bruken av slike celler er ikke begrenset til påvente av avhør, det benyttes også f.eks. før uttransportering. Vi mener derfor at "ventecelle" vil være mer dekkende. I instruksene regulerer vi opphold i ventecelle på enkelte områder på en annen måte enn i politiarrest ellers. Det gjelder bl.a. beslutningsprosedyrer og maksimaltid. Instruksene har derfor behov for definisjonen. Instruksens krav gjelder imidlertid generelt også venteceller, som da inngår i definisjonen av "politiarrest". Slik vi ser det, er det ikke grunn til i forskriften å definere ventecelle (avhørsventerom). Det eneste som definisjonen brukes til i dag, er ev. å avgrense mot reglene om bruk av teknisk kommunikasjonsutstyr i § 2-1 første ledd. Det er slik vi ser det ikke nødvendig å opprettholde et slikt skille. Vi foreslår derfor at man tar ut definisjonen av avhørsventerom av forskriften. Den definisjonen av "politiarrest" som vi benytter i instruksene dekker venteceller.

Lokalt tilsyn

Departementet foreslår en presisering i bestemmelsen om lokalt tilsyn. Gjeldende bestemmelse fastslår at det skal føres lokalt tilsyn, men sier ikke noe om virksomheten eller hvem det skal rapporteres til. Det foreslås derfor at det i forskriften § 4-1 presiseres at lokalt tilsyn skal rapportere til politimesteren. Videre foreslås at Politidirektoratet kan gi retningslinjer om lokalt tilsyns sammensetning og virksomhet.

Politidirektoratet er enig i departementets begrunnelse og forslag.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet legger til grunn at forslaget til forskriftsendringer ikke vil ha nevneverdige økonomiske konsekvenser.

Politidirektoratet vil bemerke at hvor mye besøk og samkvem man kan tilrettelegge for vil være en funksjon av hvor mye ressurser man har til rådighet. Selv om den konkrete ressursituasjonen kan begrunne at besøk i et tilfelle ikke er aktuelt, kan man ikke på generelt grunnlag avslå anmodninger om besøk. Det vil derfor måtte benyttes ressurser man ikke tidligere har hatt til å tilrettelegge for besøk og samkvem. Vi deler departementets antakelse om at behovet ikke vil være generelt stort. Vi har imidlertid ikke grunnlag for å fastslå omfanget nå, men vil kunne komme tilbake til det når det er gjort erfaringer med nytt regelverk.

Få eller ingen arrester har i dag fasiliteter som tilrettelegger for besøk og samvær. En forutsetning om besøk og samvær i større skala ville derfor fordret oppgradering og endring av bygningsmasse som samlet ville medført svært store kostnader. Politidirektoratet mener at det prinsipielt er bedre å kanalisere ressurser til kriminalomsorgen framfor å bøte på problemet med at politiarrestene ikke er ment for lengre opphold.

Med hilsen

Kristine Langkaas
seksjonssjef

Geir Jonatan Sharabi
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

POLITIET

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO
Norge

NORDLAND POLITIDISTRIKT

Deres referanse:
201802911

Vår referanse:
201802545-2 500

Sted, Dato
Bodø, 14.08.2018

HØRING - ENDRINGER I STRAFFEPROSESSLOVEN OG I FORSKRIFT OM BRUK AV POLITIARREST

Det vises til mottatt høring av 26. juni 2018.

Nordland politidistrikt har følgende merknader til høringen:

1. Framstillingsfrist for fengsling

Nordland politidistrikt er i utgangspunktet enig at det bør klargjøres tydeligere hvilken frist som gjelder for framstilling for fengsling, slik at dette bringes i tråd med retningslinjer trukket opp av Riksadvokat og rettspraksis.

Det følgende anføres med særlig saker hvor bevisforspillelse gjør seg gjeldene. I saker hvor grunnlaget for fengsling er unndragelsesfare eller gjentakelsesfare gjør ikke det tidsmessige behovet seg like sterkt gjeldende.

Det er åpenbare fordeler ved at politiet er gitt tid og mulighet til å foreta etterforskning etter at siktede er pågrepet. Både for å underbygge saken og eventuelt klargjøre at det ikke er grunn til å beholde pågrepne ut over en kort periode forut for fengsling. I åpenbare saker, hvor mye av bevismaterialet allerede sikres når politiet blir kjent med forholdet og går til aksjon vil dette danne et adekvat grunnlag for å fremme en fengslingsbegjæring basert på dette.

Dog er det slik at i svært mange saker vil det være et begrenset etterforskningsmateriale å bygge en fengslingsbegrunnelse på dersom det er tale om noe mer komplisert saksforhold, f.eks. i økonomisaker og sedelighetssaker av et visst omfang. Politiet er derfor avhengig av å kunne foreta etterforskningssteg for at retten skal være i stand til å foreta en begrunnet avgjørelse.

Retten stiller i dag relativt, og velbegrunnet, strenge krav til grunnlaget for fengsling for bevisforspillelse. Dette har etter vår oppfatning fått utvikle seg etter at det ble gitt lengre tidsfrist for framstilling, idet retten da har berettiget forventninger om at en del etterforskning er gjennomført i den tid pågrepne har sittet i politiets varetekt. En antar at retten i alle fall i en

NORDLAND POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 1023, 8001 Bodø
E-post: post.nordland@politiet.no

Tlf.: 75545800
Faks: 75546053

Org. nr.: 983999999
www.politi.no

overgangsperiode vil ha forventning om tilsvarende etterforskningsmateriale som de får nå, noe som kan medføre en viss utfordring for politiet i å tilfredsstille ettersom tidsrammene innskrenkes.

I et langstrakt distrikt som Nordland ser en også helt klare utfordringer knyttet til bare det å få pågrepne fraktet og avhørt forut for fengslingsmøte dersom fristen settes for kort. Pågripes en person f.eks. i Steigen, og det er klart at vedkommende skal framstilles, vil det innebære en ren transportetappe på ca. 3 ½ time inn til Bodø. Skjer pågripelsen sent på døgnet, vil det neppe være mulig å få gjennomført avhør før dagen etter. Ofte vil avhøret inneholde opplysninger som retten mener må være etterprøvd gjennom etterforskning, og før rettsmøte. Dette vil bli utfordrende å imøtegå ved kort frist for framstilling, spesielt fordi det ofte vil være det samme personellet som må foreta transport som også må gjennomføre etterforskningen på grunn av lav bemanning i distriktene.

Vår erfaring med dagens bestemmelser er ved å benytte de to døgnene som har vært tilgjengelig for etterforskning har gitt retten et mer korrekt og bedre grunnlag for å avgjøre fengslings spørsmålet.

Herfra mener en derfor at framstillingsfristen bør settes til snarest mulig, men senest andre dagen etter pågrepelse. Det bør dog åpnes for en unntaksbestemmelse som gir anledning til framstilling tredje dag i ekstraordinære tilfelle.

Dette vil stille klart krav til politiets håndtering og prioritering av straffesaken. Det må dog legges til rette for at en slik løsning skal være praktikabel. For det første må tingrettene etablere en vaktordning, slik at fengsling kan skje også utenfor tingrettens ordinære åpningstid. I Nordland er det ingen domstoler som har noen formell vaktordning, noe som av og til har medført fristoversittelse i forbindelse med pågripelser inn mot helg og høytider. For det andre må det tilrettelegges slik at fengslingsmøter kan gjennomføres ved bruk av videolink for aktor. Det stiller krav til at tingretten faktisk anskaffer seg slikt utstyr. Det anses urealistisk å etablere vaktordninger blant påtalejuristene i distrikt som Nordland som kan dekke alle tingrettene til enhver tid.

2. Tiltak mot isolasjonsvirkninger av opphold i politiarrest mv

Politiets arrestlokaler i Nordland erkjennes å være lite egnet for opphold ut over det som strengt tatt er nødvendig. Lokalene har videre en fysisk utforming som gjør det utfordrende å legge til rette for sosialisering. Av disse grunner søker man så langt det er mulig å overføre pågrepne til ordinært fengsel i løpet av 24 timer, dersom vedkommende skal framstilles for varetekt.

Innenfor disse begrensningene søker man å gjennomføre isolasjonsdempende tiltak for personer som ikke skal isoleres, eller som ikke er så ruset at tiltak ansees uhensiktsmessig.

Aktuelle isolasjonsdempende tiltak skal loggføres i arrestmodulen i PO. Eksempler på tiltak er tettere oppfølging av innsatte fra arrestforvarer, tilbud om hyppigere lufting, lesestoff o.l. Tilbud om dublering har også vært gjennomført.

Det er etter politiet i Nordlands oppfatning gode grunner for å fastsette frist lik reglene for framstilling for fengsling. Dette innebærer at overføring til fengsel skal skje så snart som

mulig, men senest to døgn etter pågrepelse. Det bør ikke gjøres unntak som skyver på denne fristen. De hensynene som gjør seg gjeldende for unntak for framstilling kan én ikke se bør gjøres gjeldene i forhold til overføring til fengsel.

En stiller seg også positiv til at adgang til besøk fra andre enn advokat og konsulær representant reguleres. Dette har vært praktisert i den utstrekning det har latt seg gjøre. Det er derfor positivt at det også nå foreslås adgang til å visitere besøkende, noe som har vært problematisk innenfor dagens regelverk.

Klargjøring av hva som skal inn i arrestjournalen og lokalt arresttilsyn tilres også herfra. De foreslåtte retningslinjer er på lang vei slik praksis i er i dag, men dette er i det vesentlige basert på lokale instruksjoner, og et felles regelsett vil bidra til ytterligere likebehandling av arrestanter.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er grunn til å anta at det særlig innenfor etterforskningskapasiteten vil være behov for å ha større tilgjengelighet i større deler av døgnet enn hva tilfelle er i dag. Etablering av Felles straffesaks kontor i 16 timer av døgnet vil avbøte noe av ressursbehovet, men det er likevel grunn til å tro at også etterforskningskapasitet ute i distriktet vil måtte bidra i større del av døgnet enn hva tilfelle er i dag. Dette vil medføre økonomiske konsekvenser for distriktene, enten ved økt bruk av overtid eller omlegging av tjeneste.

Ved å legge til rette for økt bruk av videolink under fengslingsmøter for aktor, vil endringene ikke medføre noe særlig større økonomiske utgifter for påtaledelen av politiet.

Det er for Nordlands del åpenbart at domstolene må etablere en formell vaktordning som gjør de strammere tidsfristene mulig å gjennomføre. Det er relativt store avstander mellom flere av tingrettene, noe som må innebære at mer enn en domstol har vaktordning. Alternativt må det aksepteres i større grad enn i dag at pågrepene kan møte pr videolink.

Med hilsen

Heidi Kløkstad
Visepolitimester

Stig Morten Løkkebakken
Påtaleleder

POLITIET

Politidirektoratet

SØR-ØST POLITIDISTRIKT

Deres referanse:
18/2045

Vår referanse:
201810369-2 008

Sted, Dato
Tønsberg, 04.09.2018

HØRING - ENDRINGER I STRAFFEPROSESSLOVEN OG I FORSKRIFT OM BRUK AV POLITIARREST

Det vises til høringsbrev av 21.06.2018 om forslag til endringer i straffeprosesslovens fremstillingsfrist samt forskrift om opphold i politiarrest.

Politidirektoratet har i henvendelse datert den 26. juni 2018 anmodet om at innspill til høringen sendes direkte til direktoratet. For øvrig er det opplyst fra direktoratet at en tar sikte på å iverksette ny instruks om arrest i månedsskiftet august/september 2018, og at instruksen foregriper det vesentlige av endringene foreslått i høringen. Sør-Øst politidistrikt har av den grunn valgt og ikke kommentere de forslag som omhandler endringer i forskrift om bruk av politiarrest.

Fremstillingsfristen for fengsling

Som utgangspunkt er Sør-Øst politidistrikt enig med departementet i vurderingen av at någjeldende tredagersfrist for fremstilling vil kunne komme i konflikt med Norges folkerettslige forpliktelser. Forslaget om innstramming av fristen støttes derfor av hensyn til å bringe vår lovgivning i overenstemmelse med folkeretten.

Det er i høringsnotatet formulert to alternative utforminger av endringer i straffeprosessloven § 183. Alternativene lyder:

Alternativ 1:

"Vil påtalemyndigheten beholde den pågrepne, må den snarest mulig og senest den andre dagen etter pågripelsen fremstille ham for tingretten på det sted der fremstilling mest hensiktsmessig kan skje, med begjæring om fengsling. Domstolloven § 149 første ledd gjelder ikke ved beregning av fristen. Er fremstilling for retten ikke skjedd dagen etter pågripelsen, skal grunnen til det opplyses i rettsboken."

Alternativ 2:

"Vil påtalemyndigheten beholde den pågrepne, må den snarest mulig og innen [48 timer/to døgn] etter pågripelsen fremstille ham for tingretten på det sted der fremstilling mest hensiktsmessig kan skje, med begjæring om fengsling. Dersom det er påkrevd kan den pågrepne fremstilles senere, men likevel aldri

SØR-ØST POLITIDISTRIKT

senere enn den [andre/tredje] dagen etter pågripelsen. Domstoloven § 149 første ledd gjelder ikke ved beregning av fristene. Er fremstilling for retten ikke skjedd dagen etter pågripelsen, skal grunnen til det opplyses i rettsboken".

Sør-Øst politidistrikt har vurdert begge, og kommet til at alternativ 1 har de beste grunner for seg.

Dette begrunnes for det første i at lovendring som tar sikte på å harmonere norske interne lover med folkeretten, må ta høyde for folkerettens dynamikk og fleksibilitet. Folkeretten vil nødvendigvis utvikle seg videre fra den tolkning som foreligger per i dag. Dette gjelder særlig hvor rettsregelen utledes av håndhevingsorganers uttalelser i enkeltsaker, slik som tilfelle er her. Sør-Øst politidistrikt mener derfor at den norske interne lovgivningen ikke kan være for rigid og fastlåst til den tolkning av folkeretten som foreligger per i dag. Erfaring har vist at en slik lovfesting raskt vil kunne skille seg fra folkeretten etterhvert som folkeretten tolkes i den ene eller andre retningen. Dette leder igjen til uklarhet og et mindre oversiktlig rettskildetilbilde, og vil på sikt undergrave formålet med denne type lovgivning; å sikre samsvar mellom intern norsk rett og folkeretten.

I forlengelsen av dette peker Sør-Øst politidistrikt også på at den tolkning av fremstillingsfristen som per i dag kan utledes av SP, ikke er så absolutt som alternativ 2 gir uttrykk for. FNs menneskerettskomité har i General Comment nr. 35 (CCPR/C/GC/35) 16. desember 2014 punkt 33 holdt fast ved at fremstilling for retten bør skje innen «a few days» og bare unntaksvis etter 48 timer etter pågripelse. Fremstilling etter dette utelukkes derfor ikke. En konkret 48 timers-/to døgns-frist i loven vil raskt ikke fange opp i seg den – om enn beskjedne – fleksibilitet som ligger i den folkerettslige rettsregelen.

Lovgivningen som nå vedtas må derfor være utformet med mulighet for å anvende den fleksibilitet som ligger i folkeretten og med mulighet til å ta opp i seg en viss forventet utvikling i folkeretten. I så måte er alternativ 1 å foretrekke, idet en ordlyd på "den andre dagen" langt på vei oppfyller våre folkerettslige forpliktelser, samtidig som den er fleksibel nok til å fange opp unntakstilfellene som folkeretten åpner for. En slik utforming kan også fange opp en viss utvikling og konkretisering av fremstillingsfristen, både ene og andre veien.

Sør-Øst politidistrikt vil også peke på at alternativ 1 er å foretrekke ut fra retts tekniske hensyn. Det å skulle operere med to frister, slik alternativ 2 legger opp til, er uheldig. For det første kan det stilles spørsmålsteget med realiteten i endringen, dersom det likevel skal være mulig å fremstille den tredje dagen og operere med en lengstefrist. For det andre vil grensedragningen mellom de to fristene, særlig når lengstefristen kan anvendes, være under konstant press. På sikt vil dette kunne uthule den ordinære fristen på 48 timer, eller i alle fall undergrave denne som lovens utgangspunkt.

Sør-Øst politidistrikt vil også peke på praktiske sider ved endringen som også taler for alternativ 1. For det første er det å operere med dager mer tilpasset slik rettsvesenet i dag er organisert. Arbeidstider for ansatte, både i politi/påtalemyndighet og særlig i domstolene, knytter seg til normale arbeidsdager. Selv om fremstillingsfristen i alternativ 1 langt på vei må oppfattes som en frist på 48 timer, jf. Rt. 2015 s. 1142, åpner likevel en fremstillingsfrist som baserer seg på dager for en tilpasningsmulighet som alternativ 2 utelukker. Det er Sør-Øst politidistrikts oppfatning at en frist basert på dager vil kunne tilpasses dagens organisering av rettsvesenet i større grad enn alternativ 2, og at denne tilpasningsmuligheten – om enn beskjeden – bør etterstrebtes så langt det er mulig innenfor de folkerettslige forpliktelsene

For det andre pekes det på utfordringene knyttet til fengslinger begrunnet i bevisforspillelsesfare som følge av innstramningen. Det er Sør-Øst politidistrikts oppfatning at alternativ 2 i større grad enn alternativ 1 vil forsterke disse utfordringene. Disse utfordringene knytter seg til tiden politiet vil ha tilgjengelig til innledende etterforskning før spørsmålet om fremstilling må avgjøres og hvilket avgjørelsesgrunnlag det vil være mulig å frembringe til da.

Det er en rekke forhold som gjør at politiet ikke kan etterforske hele døgnet med full intensitet. Blant annet kan pekes på at siktede må være i fysisk stand til å bli avhørt, noe beruselsesgrad ofte er til hinder for. Dette gjør at avhør må utstå til neste dag. Videre pekes på at flere avgjørende etterforskningskritt ikke kan eller bør gjennomføres på natten. Til eksempel ordinære vitneavhør og særlig tilrettelagte avhør. Det vises også til straffeprosessloven § 201 om at ransaking bare i påtregende tilfeller kan skje på helligdager og natt. Det skal også pekes på at etterforskningskapasiteten er svært begrenset nattetid og høytider sammenlignet med ordinær dagtid.

Dette gjør at politiet i mange saker står uten reell mulighet til å redusere bevisforspillelsesfaren før neste dag. En fremstillingsfrist på 48 timer vil derfor i ytterligere grad svekke muligheten til å redusere bevisforspillelsesfaren tilstrekkelig slik at man unngår fengsling og gjøre at politiet mister muligheten til gjennomføre tilstrekkelig innledende etterforskning før fengsling. Dette vil igjen svekke fengslingsgrunnlaget, og vil kunne lede til fengslingsbegjæringer som ellers kunne vært unngått.

Økonomiske og administrative konsekvenser

En innstramning av fremstillingsfristen, uavhengig av hvilke av de to alternativene som velges vil nødvendigvis gjøre at domstolene bemannes i helgene. Forslaget vil for øvrig kunne innebære et man i noen tilfeller må fremstille på ettermiddagen, hvilket kan medføre utgifter både for politiet og domstolene i form av overtidsbetaling.

Av høringsnotatet fremgår det at departementet vil vurdere å gjennomføre fengslingsmøter på lørdager, eventuelt både på lørdag og søndag. Slik forslaget er utformet vil det bare unntaksvis være adgang til å fremstille den pågrepne senere en 48 timer fra pågripelsestidspunktet. Velger man en løsning hvor domstolene kun åpnes på lørdager, vil dette kunne medføre praktiske utfordringer i forhold til å foreta de helt nødvendige og innledende etterforskningskritt, tiden til å ta stilling til fengslingsspørsmålet og forberede fengslingen kan bli knapp, med den risiko som da foreligger for at rettens beslutningsgrunnlag vil være mangelfullt. I tillegg må man ta høyde for at den siktede skal transporteres fra arrest til tingretten, hvilket vil kunne innebære en lengre transportetappe.

De praktiske utfordringene vil spesielt gjøre seg gjeldende der siktede er pågrepet sent på nattetid lørdag, eller på lørdags morgen. I mange av sakene vil det være hensiktsmessig og i fullt samsvar med våre folkerettslige forpliktelser å utsette fremstilling til søndag, mens en utsettelse fra lørdag til mandag vil innebære et brudd på fremstillingsfristen. Bemannes tingretten kun lørdag, vil dette sette systemet under et unødig press. En løsning som vil avdempe ulempene kunne være å åpne for fleksible åpningstider. En løsning hvor domstolen bemannes både lørdag og søndag vil dog være å foretrekke.

Sør-Øst politidistrikt har stor geografisk utstrekning og strekker seg fra Kragerø i sør til Hemsedal i nord, fra kysten og langt opp til Hardangervidda. Det er arrestlokaler i Skien, Tønsberg og Drammen. På dagtid i helgene ivaretas de påtalemessige oppgavene av 3 jurister,

2 på kveld og 2 nattestid, juristene utfører vaktjourtjenesten på ulike steder i distriktet, Skien, Tønsberg, Drammen og Kongsberg.

En kortere fremstillingsfrist vil utfordre den juristbemanning man har i helgene, samt hvordan vakttjenesten er organisert. Forslaget vil nødvendiggjøre økt juristbemanning på alle tre vaktsett. Departementet har i sitt høringssvar bygget på en premis om at påtalemyndigheten har innrettet seg etter instruks fra riksadvokaten siden 2015, og at alle politidistrikter skal være bemannet med påtalejurister og etterforskningsledere i 16 timer av døgnet. Sør-Øst vil til dette bemerke at selv om man har innrettet seg etter fristen, så har ingen domstoler i distriktet hatt helgeåpent, dog med noen unntak som gjelder høytider. Dette har unektelig medført utfordringer, og konsekvensen har i mange tilfeller blitt å løslate den pågrepne selv om vedkommende anses som en fengslingskandidat. Man har ellers i mer alvorlige tilfeller anmodet Oslo pd om bistand for fremstilling ved Oslo tingrett, og i den grad det har vært aktuelt å overskride fristen er dette forbeholdt mer alvorlige tilfeller og beslutningen er i slike tilfeller tillagt påtaleleder. Slik en ser det vil en løsning med åpne domstoler i helgene, medføre en økning i antall fengslinger, med dertil økt bemanningsbehov. Valg av løsning, herunder antall domstoler man velger å holde åpent, vil i noe grad påvirke bemanningsbehovet. En kortere fremstillingsfrist vil slik en ser det også kunne medføre økt behov for etterforskningskapasitet, spesielt dersom man velger en løsning hvor domstolene kun bemannes lørdag.

Sør-Øst pd vil videre påpeke at forslaget klart vil påvirke den nødvendige bemanning hva gjelder politipersonell på dagtid i helgene, for å ta høyde for eventuelle fremstillinger og transporter. Sør-Øst er et geografisk stort distrikt, og dersom man velger en løsning som innebærer bemanning av kun en domstol, vil dette medføre til dels lange transporttaper. Som et utgangspunkt må man legge til grunn at det kreves to polititjenestepersoner pr pågrepne, samtidig vil det kunne være høyest variabelt hvor mange personer det er aktuelt å fengsle i løpet av en helg, hertil kan det være nødvendig å fengsle flere i samme sak. Uten en oppbemanning i helgene vil man raskt kunne få beredskapsmessige utfordringer, og man vil kunne oppleve at deler av ordensstyrken er opptatt med fremstillinger samt transporter til de ulike fengslene. Man kan i liten grad belage seg på overtid, både fordi dette vil kunne skape utfordringer i forhold til arbeidstidsreglementet, en slik løsning vil også fort kunne bli sårbar ved at man ikke makter å skaffe til veie tilstrekkelig personell.

Med hilsen

Kjell Johan Abrahamsen
Påtaleleder

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler
Thomas Kragelund
Fag- og opplæringsansvarlig påtale
Telefon:

POLITIET

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep.
0031 OSLO

OSLO POLITIDISTRIKT

Deres referanse:
201802911

Vår referanse:
201808171-2 008

Sted, Dato
Oslo, 17.09.2018

HØRING - ENDRINGER I STRAFFEPROSESSLOVEN OG I FORSKRIFT OM BRUK AV POLITIARREST - OVERSENDELSE FRA JD

Det vises til Justisdepartementets brev med høringsnotat datert 21 juni 2018 og Politidirektoratets mail av 26 juni 2018 med høringsfrist til 10 september 2018. Fristen er etter avtale forlenget noe.

1)Kommentarer i forhold til forslag om endringer i straffeprosessloven:

KONSEKVENSER AV FREMSTILLINGSFRIST FOR RETTEN PÅ 48 TIMER ALTERNATIV 1:

En etterlevelse av fremstillingsfrist for retten på 48 timer/ senest annen dag etter pågrepelse i straffesaker vil medføre flere ulike konsekvenser for politiet.

For å etterleve fremstillingsfristen som er foreslått vil det være behov for en vaktordning som omfatter fengslingsmøter på søndager, for å ivareta kravet til fremstilling for retten innen 48 timer etter pågrepelse. Sett fra påtalemyndighetens ståsted er det tvert imot ikke praktisk gjennomførbart dersom det innføres en absolutt frist på 48 timer. Forutsetningen vil da være innføring av en fast vaktordning som også omfatter søndager. Det gjøres oppmerksom på at selv om det er innført døgnbemanning på FSI betyr ikke det at de har kapasitet eller kompetanse til å håndtere fengslinger for hele Oslo politidistrikt på søn- og helligdager.

Ved pågripelser natt til lørdag og helt frem til utpå formiddagen lørdag vil 48-timersfristen løpe slik at politiet ikke har mulighet til å fremstille for retten innen fristen på mandag. Det vil ikke la seg gjennomføre at personer som blir pågrepet i løpet av natt til lørdag blir fremstilt for retten allerede lørdag formiddag. Det vil da verken være praktisk mulig å foreta nødvendige etterforskningskritt eller forberede en fengslingssak i løpet av den tilgjengelige tiden.

Sett fra et påtaleperspektiv antas det at det er et grunnleggende hensyn at personer ikke varetaktsfengsles hvis det ikke er helt nødvendig, og at det ikke fengsles flere enn nødvendig. Dersom det ikke blir anledning til et minstemål av undersøkelse og dokumentasjon i den

OSLO POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 8101 Dep, 0032 Oslo
E-post: post.oslo@politiet.no

Tlf.: 22669050
Faks: 22668741

Org. nr.: 961398142
www.politi.no

aktuelle saken, risikerer man at politiet må gjennomføre feilaktige fengslinger for å sikre at saken behandles innen fristen. Det fremstår ikke som forsvarlig saksbehandling.

Det er etter dette tilnærmet umulig å se for seg at en absolutt frist på 48 timer for fremstilling til retten uten en planlagt søndagsberedskap. I hvert fall i et stort politidistrikt som Oslo. En slik beredskap må være kontinuerlig da det er ulovlig å planlegge med overtid etter arbeidsmiljøloven. Dette gjelder ikke bare for påtalejuristene, men kanskje særlig når det gjelder etterforskere og arrestforvarere da disse har en annen turnusordning der styrken allerede er utnyttet så langt som mulig er i helgene.

Det kan videre ikke opereres med planlagt overtid for å opprettholde en fast ordning som kan ivareta en slik søndagsberedskap. Det må i det minste da etableres en fast beredskapsordning, men også dette vil være lite hensiktsmessig da de ansatte allerede jobber turnus som nevnt ovenfor.

Forslaget krever økt bemanning i form av nye stillinger dersom man ikke skal svekke andre kjerneoppgaver i politidistriktet hvor det i helgene allerede er for liten bemanning. Det må videre anses å være på det rene at slike utfordringer vil være enda større i ferier og på søndager knyttet til andre helligdager, blant annet påske, pinse og julehøytider.

Det må også tas hensyn til at det i mange saker er et behov for tolketjenester for å ivaretas pågrepnes rettigheter og at det allerede i dag er utfordrende å skaffe tolk på kort varsel og på ordinære fridager. Det antas at også denne type utfordringer vil bli større som en konsekvens av en frist på 48 timer for fremstilling for retten uten en vaktordning som omfatter fengslingsmøter på søndager.

Dersom det innføres en absolutt fremstillingsfrist på 48 timer vil det være behov for å styrke bemanning både hos påtalemyndigheten, politiet og fremstillingspersonell.

KONSEKVENSER AV FREMSTILLINGSFRIST FOR RETTEN PÅ 48 TIMER ELLER SENERE DERSOM DET ER PÅKREVD, ALTERNATIV 2:

Oslo politidistrikt vil i all hovedsak tilstrebe at fristen for fremstilling på 48 timer holdes, og det gjøres i dag. Det kan av ulike årsaker, som nevnt over, være tilfeller hvor det ikke er mulig å gjennomføre et fengslingsmøte innen fristen på 48 timer og man vil da være avhengig av at det åpnes for bruk av unntaket som er beskrevet i forslaget alternativ 2) I dag praktiskere fremstillingsfristen innen 48 timer i all hovedsak også på søndager og helligdager, men i særlige tilfeller er det fremdeles et behov for å benytte seg av unntaksregelen. De særskilte fristene for fremstilling av mindreårig er ivaretatt.

Oslo politidistrikt mener at alternativ 2 hvor det gis en liten fleksibilitet i beskrivelsen 48 timer/2 døgn er det mest reelle alternativ og som ivaretar de hensyn som ligger bak forslagene.

2) Forslag til endringer i forskrift for bruk av politiarrest

Ved Riksadvokatens brev datert 24 juni 2014 ble det gitt midlertidig retningslinjer for bruk av politiarrest. Bakgrunnen for brevet er det redegjort for i høringsnotatet datert 21 juni 2018.

Slik Oslo politidistrikt forstår er flere av endringsforslagene som nå fremmes ivaretatt i de midlertidige retningslinjene som nevnt. Det betyr at disse praktiseres allerede i dag. Det vil likevel kommenteres på noen av forslagene samt gis informasjon om dagens situasjon i Oslo politidistrikt.

Kommentar til arrestforskriftens § 3-1: Varighet av opphold i politiarrest

Innledningsvis viser vi til statistikk fra Oslo politidistrikts Arrestseksjon sin årsrapport for 2017. I 2017 var det totale antall av arrestforhold i politiarresten totalt 8412. Gjennomsnittlig oppholdstid for mindreårige arrestanter var *11,06 timer*. Gjennomsnittlig oppholdstid for øvrig i arresten som følge av pågripelser i 2017 var *22,43 timer* før løslatelse eller overføring til fengsel eller annen institusjon. Antall personer hvor fristen på 48 timer ikke ble overholdt i 2017 var 326. Dette er en betydelig nedgang i forhold til 2016 (413) og 2016 (914). Se tabell under fordeling per tertial og timer i 2017:

Tabell 18: Tabell Antall oversittere i 2017

Periode/Timer:	48,01-51,00	51,01-56,00	56,01-66,00	66,01-72,00	72,01-96,00	Totalt
1. tertial	64	32	13	2	0	111
2. tertial	52	30	12	1	2	97
3. tertial	68	31	12	5	2	118
Antall oversitter i året	184	93	37	8	4	326

Oslo politidistrikt overholder i det alt vesentlige fristen i dag og er enig i at det ikke bør innføres en absolutt frist for overføring, jfr arrestforskriftens § 3-1.

Kommentar til arrestforskriftens § 2-5: Tilsyn med arrestanter.

Forslaget innebærer en presisering av kravene til hvor ofte en arrestant skal ha tilsyn, og nærmere beskrivelse av innholdet i tilsynet.

Oslo politidistrikt ønsker å kommentere på hyppigheten av tilsyn for de tilfelle hvor arrestantens helsemessige tilstand er slik som beskrevet i forslaget. Dersom arrestanten er i en slik helsemessig forfatning er politiarresten ikke egnet sted. Arrestanten blir da å regne som pasient i tillegg til arrestant, og må behandles deretter. Sykehus/kontinuerlig helsetilsyn er ofte nødvendig. Ved mistanke om sykdom/skade/rus fremstilles arrestant for lege-/legevakt. Lege "klarerer for arrest" dersom arrestanten kunne tilbragt natten hjemme i egen bolig uten helsemessige betenkeligheter. Dersom lege har slike betenkeligheter knyttet til overnatting i "egen bolig" vil politiet som hovedregel følge den helsemessige anbefalingen som blir innleggelse e.l.

Vi vil som et minimum kalle inspeksjon hver halvtime som et "uforholdsmessig inngrep". Spesielt nattetid når arrestanten sover i politiarrest. Celledørene-/lukene er i metall som frarøver enhver nattesøvnen når disse åpnes og lukkes. Det er ikke fysisk mulig å gjøre dette

stille (metall mot metall) uansett hvor mye hensyn man tar. I tillegg kommer lyden av nøkler som vrir rundt i dør/luke ++. I tillegg til frihetsberøvelse berøves arrestanten også muligheten til søvn. Lyd og bilde som anvendes i politiarrest må anses som mer humanitært. Lyd og bilde viser at arrestanten snur seg, og man hører at vedkommende puster. Ved mistanke om annet Ved mistanke om annet iverksettes tiltak. Arrestanter som er beruset/ruset/syke, men er "klarert fra lege" settes på sikkerhetstiltak (bilde på storskjerm) og ekstra årvåkenhet knyttet til bevegelse og pust iverksettes. I tillegg kommer inspeksjonsrundene som vi per i dag ikke utfører hver halvtime av årsaker som beskrevet.

Det er viktig å skille mellom arrestant og pasient. Arresten har ikke medisinsk kompetanse og/eller ressurser til å ta vare på arrestanter som krever ½ times inspeksjoner eller hyppigere som følge av sykdom og/eller sterk rus. I noen tilfeller kan det tenkes at en arrestant i en slik tilstand kan settes på celle, men da etter en helsemessig vurdering fra lege. Vi har lyd og bilde på celle, men dette bør anvendes med varsomhet. Særskilt anvendelse av dette er i forhold til arrestanter som utøver selvskading og/eller forsøk selvdrap.

Oslo politidistrikt mener at hyppigheten av tilsyn slik som foreslått bør revurderes ut fra hensynet til arrestanten og at ansvaret for medisinsk oppfølging av kompetent helsepersonell presiseres.

Kommentar til arrestforskriftens § 2-9 Besøk og samkvem og tilgang til personlige eiendeler

Besøk av andre:

Når det gjelder adgang til besøk foreslås ingen endringer her annet enn at det foreslås at også "andre" skal få adgang til å besøke arrestanten. Her vises til det blant annet til nær familie.

Oslo politidistrikt kan ikke se behovet for at det skal åpnes for den type besøk i den perioden en person sitter i politiarrest. Gjennomsnittlig oppholdstid i politiarresten i Oslo er som tidligere nevnt 22,43 timer. I løpet av disse timene skal arrestanten i avhør, luftes i luftegård, dusje, spise, ha samtaler med advokat, sove og/eller hvile, samtaler med arrestpersonale, lese om han/hun ønsker. Det er til enhver tid mye aktivitet rundt arrestanten frem til varetektsfengsling eller løslatelse. Vi ser videre kapasitetsutfordringer knyttet til at påtalemyndigheten skal beslutte besøk, gjøre nødvendig bakgrunnssjekk av den/de besøkende, og ikke minst at arrestanten skal få varslet den (de) personen(e) arrestanten ønsker besøk av. Det avstedkommer også et spørsmål om personalmessige ressurser i arresten på døgnbasis for å få dette til. Vi legger til grunn at arrestceller ikke anses som passende fasiliteter og egnede lokaliteter finnes ikke i dag. Videre legges det til grunn at det må foretas visitasjon av de besøkende og gjenstander de bringer med, jfr § 2-9 a Visitasjon av besøkende og undersøkelse av gjenstander. Dette vil kreve tid og ressurser som ikke finnes i dag.

Økt samkvem med andre arrestanter:

Per i dag er ikke Sentralarresten bygget med tanke på fellesskap/felles oppholdscelle. Her er det 100 enkle celler i arrestbygget. Der er mulig med fellesskap i en av luftegårdene, men ikke over lengre tid. Etter vurdering kan 2 innsatte sitte på samme celle om det er særskilte grunner som tilsier det. De innsatte etterspør dette meget

sjelden. Besøk utover advokat/konsulær bistand har vi ikke fasiliteter til. Saksetterforskere kan fremstille den innsatte for familie i den grad det er behov. I politiarresten i Oslo kan arrestantene luftes i samme luftegård, men adskilt av netting mellom "luftecellene". Vår erfaring er at arrestanter i politiarrest i svært liten grad kommuniserer med andre arrestanter den tiden de tilbringer sammen i luftegården. Dette erfarer vi ved bruk av "lyd og bilde" av luftegårdene. Det kan tenkes at årsakene til at arrestantene ikke kommuniserer i luftegården er knyttet til behovet for å være alene, "tankekjør", skam og kanskje usikkerhet knyttet til at arrestanten i samme luftegård kan være en politiagent og/eller informant.

Oslo politidistrikt mener fortsatt at dette er relevant i forhold til forslaget om økt samkvem. I lys av at forslagene skal avhjelpe følgene av isolasjon i arrest og at tiden som arrestanter tilbringer i politiets arrest er under ett døgn og alt som skal foregå i den tiden, mener Oslo politidistrikt at det ikke er ønskelig å forskriftsfeste et utvidet adgang til fellesskap under opphold i arresten.

Mottak av personlige eiendeler.

Særlige grunner bør opprettholdes når det gjelder økt tilgang på private eiendeler. I praksis har den innsatte få eiendeler med seg når de innsattes arrest. I noen tilfeller har PUs innsatte med seg flere eiendeler i forbindelse med uttransportering. Etter en individuell vurdering gis den innsatte tilgang på ytterligere private eiendeler etter behov. Toalettsaker og øvrige gjenstander som kan brukes til selvskading/gjøres om til farlig gjenstand(er) kan ikke medfølge arrestant inn på celle. Individuell vurdering i hvert tilfelle legges til grunn. Det er viktig å vektlegge fagkompetanse om hva som kan være/omgjøres til farlig gjenstand. Av sikkerhetsmessige årsaker kan vi ikke motta eiendeler utenfra den tiden den innsatte tilbringer i arresten. Den innsatte får mat, toalettsaker og om nødvendig rene klær hos oss. Mat levert den innsatte utenfra har vi erfaring med kan inneholde farlige gjenstander, rusmidler som er ferdig blandet inn i maten (som gjør det umulig å finne), andre stoffer (allergener) som gjør den innsatte syk/ikke tåler, og dermed må fremstilles lege/sykehus. (Dette er instruksfestet i arresten at det ikke gis anledning til). Fengselsvesenet kontrollerer alle eiendeler (også med narkotikahund) før det utleveres til den innsatte. Vi foreslår at private eiendeler fortsatt innleveres fengselet etter fengsling.

Oslo politidistrikt mener at utvidet adgang til å motta personlige eiendeler er et humant forslag, men ser at det kan være utfordrende å gjennomføre i praksis. Allerede i dag forsøker ansatte i arresten/eventuelt ettforsker å ivareta spesielle behov som en arrestant kan ha innenfor den tiden som vedkommende tilbringer i arresten og/i avhør. Oslo politidistrikt er også på dette punkt uenig i behovet for forskriftsfesting.

§ 2-9 a Visitasjon av besøkende og undersøkelse av gjenstander

Oslo politidistrikt er enig i at visitasjonsadgangen hjemles. Dersom utvidet adgang til besøk og rett til å ta inn personlige eiendeler innføres er det en åpenbar forutsetning at visitasjon må gjennomføres før noen eller noe tas inn i arrestens lokaler og at nektelse av samtykke til slik visitasjon medfører avvisning av besøk/personlige eiendeler. Det presiseres i høringsnotatet at visitasjonen skal være så skånsom og hensynsfull som mulig. Oslo politidistrikt mener at formålet med visitasjonen skal gå foran hensynet til den som utsettes for den og at

visitasjonen derfor må ha en grundighet som tilsier at sikkerheten til ansatte og andre arrestanter ivaretas.

Når det gjelder endring av bruk av begrepet innsatt til arrestant, er Oslo politidistrikt enig i at dette språklig er mer presist i forhold til den fasen vedkommende befinner seg.

Oslo politidistrikt

Bjørn Vandvik (elektronisk sign)
Visepolitimester

Saksbehandler: Pi Krok, LAF Førstund, pi Blanck

POLITIET

Politidirektoratet
POD postmottak

ØST POLITIDISTRIKT

Deres referanse:
201802911

Vår referanse:
201812326

Sted, Dato
Ski, 10.09.2018

HØRING – FORSLAG TIL ENDRINGER I STRAFFEPROSESSLOVEN OG I FORSKRIFT OM OPPHOLD I POLITIARREST

Det vises til Det kongelige justis- og beredskapsdepartements høringsbrev av 21. juni 2018, med forslag til endringer i straffeprosessloven og i forskrift om opphold i politiarrest, samt mail fra Politidirektoratet av 26. juni 2018.

1. Forslag til endringer i straffeprosessloven om fremstillingsfristen for fengsling

Øst politidistrikt mener det er riktig å endre fremstillingsfristen for fengsling i straffeprosessloven § 183, og støtter et forslag om å endre bestemmelsen uten å avvente oppfølgingen av NOU 2016:24. Øst politidistrikt legger også i dag til grunn at fremstilling som den klare hovedregel skal skje senest 48 timer etter pågrepelse, i tråd med de føringer som ble gitt av riksadvokaten i 2015. Tingrettene i vårt distrikt har inngått en vaktordning som gjør det mulig å fremstille for fengsling på lørdager.

Distriktet er enig med riksadvokaten i at det kan stilles spørsmål ved om straffeprosessloven § 183 slik den lyder i dag, fullt ut er i samsvar med våre menneskerettslige forpliktelser. Uansett støtter Øst politidistrikt departementets syn om at det, uavhengig av hvordan våre menneskerettslige forpliktelser skal forstås, kan være grunn til å innskjerpe fremstillingsfristen i loven, og tiltrer departementets begrunnelse og vurderinger.

Samtidig understrekes viktigheten av at det legges til rette for fengslingsvakt i tingrettene alle helger, og at vaktordningen er så omfattende at det praktisk lar seg gjøre å gjennomføre nødvendig etterforskning, påtalemessige vurderinger og transport innenfor fremstillingsfristens og vaktordningens rammer. Ved pågripelser omkring midnatt natt til lørdag vil fremstilling samme dag være utfordrende, fordi det nødvendigvis vil måtte gjennomføres noe etterforskning lørdag morgen – herunder avhør av siktede. I omfattende saker, og saker der siktede har behov for tolk, vil formiddagen ofte ha gått før påtalejuristen har tilstrekkelig grunnlag for å vurdere om det skal begjæres fengsling. Øst politidistrikt er enig med riksadvokaten i at manglende fengslingsvakt i tingrettene ikke er et slikt "ekstraordinært tilfelle" som kan begrunne forlenget fremstillingsfrist, og legger således til grunn at det i et slikt tilfelle neppe vil være lovlig å vente med fremstilling til mandag morgen. Det foreslås på denne bakgrunn at tingrettene bør ha en vaktordning som dekker alle ukens dager, inkludert søndager.

ØST POLITIDISTRIKT

Øst politidistrikt vurderer alternativ 2 som det beste forslaget til endring, og tiltrer uttalelsen om at Norge bør støtte en internasjonal utvikling i retning av et strengere og mer uttrykkelig krav om at fremstilling som hovedregel må skje innen 48 timer. Samtidig anser distriktet det viktig at bestemmelsen åpner for en lengre frist i helt ekstraordinære tilfeller, slik alternativ 2 gjør. Etter Øst politidistrikt sitt syn er det viktig at lengstefristen ikke settes så kort at den ikke får noen praktisk betydning, og mener det er viktig og riktig at den settes til tredje og ikke andre dagen etter pågripelsen. Hovedregelen om at fremstilling skal skje "snaresnart mulig" vil alltid gjelde, slik at det bare vil være i *helt spesielle tilfeller*, der saken er særlig omfattende eller kompleks, eller der saken har en uventet utvikling, at det vil være påkrevd å ha fremstilling på den tredje dagen. Øst politidistrikt antar at det vil være svært sjelden det blir behov for å benytte lengstefristen dersom tingrettene har fengslingsvakt alle dager, men anser det som en viktig sikkerhetsventil.

2. Forslag til endringer i forskrift om bruk av politiarrest

Øst politidistrikt har ingen innvendinger mot de foreslåtte endringer i forskrift om bruk av politiarrest. Forslagene til språklige endringer er etter vårt syn klargjørende, og for øvrig er forslagene til endringer i all hovedsak i tråd med den praksis distriktet allerede har. Det bemerkes likevel at distriktet har blandede erfaringer med besøk av andre enn profesjonelle aktører til arrestanten, og at det derfor er viktig at begrensningen om at det må være "praktisk gjennomførbart og ikke strid med hensynet til orden eller sikkerhet" blir stående.

Med hilsen

Jon Steven Hasseldal
Politimester

Saksbehandler:

Marthe Gaarder
Politidadvokat 2

Politidirektoratet
pr. e-post

Deres referanse:
201802911

Vår referanse:
201801847

Sted, dato
Oslo, 10.09.2018

ENDRINGER I STRAFFEPROSESSLOVEN OG I FORSKRIFT OM OPPHOLD I POLITIARREST – HØRINGSSVAR FRA KRIPOS

Det vises til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 21. juni 2018, vedlagt høringsnotat om endringer i straffeprosessloven og forskrift om bruk av politiarrest. Videre vises det til Politidirektoratets oversendelse pr. e-post av 26. juni 2018, hvoretter frist for innspill er satt til 10. september 2018. Høringsnotatet inneholder forslag til endring i straffeprosessloven § 183 som omhandler fremstillingsfrist for varetektsfengsling. Utkast til endringer i forskrift om bruk av politiarrest skal hindre isolasjonsvirkninger som følge av opphold i politiarrest, samt regulere den innsattes adgang til samkvem med andre innsatte. Notatet inneholder videre forslag til endringer i reglene om adgang til å motta eksternt besøk og adgang til å ta med personlige eiendeler, samt visitasjon av besøkende og undersøkelse av gjenstander.

Innledning

Kripos' merknader tar utgangspunkt i vår rolle som nasjonal enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Straffesakene Kripos etterforsker er regulert i påtaleinstruksen kapittel 37. Selv om saksmengden relativt sett er nokså begrenset, representerer den flere av de mest alvorlige og kompliserte sakene politiet har befattning med. Kriminaliteten som etterforskes har ofte knytning til organiserte kriminelle, er grenseoverskridende og i stadig økende grad begått ved bruk av blant annet tekniske hjelpemidler som er vanskelig tilgjengelige for politiet. Samarbeid over landegrensene er videre gjerne en forutsetning for å lykkes med etterforskningen i et økende antall saker. Selv om antallet varetektsfanger i Kripos' saker totalt sett er lavt, er det av overnevnte årsaker ikke sjelden snakk om lengre varetektsperioder.

Merknader til fremstillingsfristen for fengsling

Det fremgår av departementets høringsnotat at det vurderes å endre fremstillingsfristen i gjeldende straffeprosesslov uten å avvente oppfølgingen av NOU 2016: 24. Med tanke på våre folkerettslige forpliktelser og gjeldende føringer fra riksadvokaten, ser imidlertid Kripos nytten av en slik endring allerede i gjeldende straffeprosesslov.

Kripos

Hva gjelder de to alternative forslagene til endringer er Kripos av den oppfatning at en variant av alternativ 2 har best grunner for seg.

Mange hensyn skal ivaretas ved utforming av regler som i ytterste konsekvens kan påvirke utfallet av en straffesak. Blant mange momenter i vurderingen er hensynet til den pågrepne, hensynet til den eventuelle fornærmede og hensynet til en effektiv kriminalitetsbekjempelse av de viktigste. Disse bør derfor, sammen med våre forpliktelser etter folkeretten, utgjøre grunnstammen i vurderingen. Innenfor rammene av våre folkerettslige forpliktelser er det viktig at de øvrige momentene balanseres på en god måte. Dersom hensynet til en effektiv kriminalitetsbekjempelse vektlegges i for stor grad kan den pågrepnes menneskerettigheter krenkes. Tilsvarende risikerer man, ved å vekke hensynet til pågrepne for tungt, å hemme politiets mulighet til effektivt å bekjempe alvorlig kriminalitet, samt ivaretagelsen av eventuelle fornærmedes rettssikkerhet.

Ved utformingen av straffeprosessuelle regler er det vanskelig å ta høyde for de mange ulike typetilfellene som kan oppstå. Etter Kripos' syn er det derfor avgjørende for anvendeligheten av reglene at man utformer disse slik at de er tilstrekkelig fleksible til å fange opp et så stort spekter av typetilfeller som mulig, samtidig som man ivaretar hensynet til konvensjoner Norge er bundet av.

Uavhengig av hvilket alternativ som velges skal hovedregelen, som i dag, være at den pågrepne fremstilles for en domstol så snart som mulig. I praksis skjer det i mange tilfeller dagen etter pågripelse. Fremstilling andre dag etter pågripelse, eller etter 48 timer, vil fange opp de fleste av de øvrige tilfellene. Det vil imidlertid likevel være saker hvor overholdelse av en to-dagers eller 48-timers frist vil være vanskelig. Det gjelder særlig i saker som omfatter organisert kriminalitet. Disse kjennetegnes gjerne ved at det regelmessig vil være mange involverte, og ved at de mistenkte av etterforskningsmessige årsaker bør pågripes tilnærmet samtidig. I denne typen saker har politiet ikke sjelden 6 – 10 personer som skal fremstilles for varetektsfengsling samtidig, noe som krever tid til forberedelser og praktisk tilrettelegging. Den enkelte pågrepne ønsker gjerne å konferere med en forsvarer, og deretter eventuelt å forklare seg i saken med forsvarer til stede. Noen er avhengig av tolk, og samme tolk må gjerne brukes i flere avhør. Av hensyn til både den pågrepne, forsvarer, tolker og etterforskere vil det normalt ikke pågå aktiv etterforskning eller forberedelse av saken om natten, og i alle fall ikke avhør. I tillegg krever eksempelvis 8 pågrepne som skal fremstilles samme dag minst to dommere og minst to aktorer til gjennomføring av fengslingsmøtene, og de pågrepne skal transporteres til rettslokalene adskilt, og oppholde seg der uten mulighet for å kommunisere med hverandre og på den måten ha mulighet til å forspille bevis. Det er viktig at loven også tar tilstrekkelig høyde for denne typen saker, som blant annet for Kripos' del oppstår med jevne mellomrom. Av denne grunn er det viktig med en absolutt fremstillingsfrist som tilrettelegger for håndtering av denne typen saker. Loven bør åpne for lengst mulig absolutt fremstillingsfrist – innenfor rammene av de folkerettslige konvensjoner Norge er bundet av. Den absolutte fristen kan imidlertid gjerne forbeholdes de sakene som av ulike årsaker betinger mer omfattende forberedelser eller praktisk tilrettelegging.

På bakgrunn av det overnevnte vil alternativ 1, i den form det er foreslått av straffeprosesslovutvalget og departementet i det forelagte høringsnotatet, etter Kripos' syn ikke ha like stor grad av fleksibilitet som alternativ 2 til å favne også de mest alvorlige og kompliserte straffesakene, og de særlige omstendigheter som kan oppstå i initialfasen av en etterforskning. Slik vi forstår det, angir alternativ 1 en absolutt frist for fremstilling den andre

dagen etter pågripelsen, noe som medfører en for lite fleksibel ordning og overlater til tilfeldighetene (pågripelsestidspunktet) hvor mye viktig initial etterforskning politiet kan gjøre før en må ta stilling til spørsmålet om varetektsfengsling. På den annen side kan liknende argumentasjon benyttes mot alternativ 2, ved at det også her vil være tilfeldig hvor god tid politiet vil ha til å avklare de nødvendige forhold slik at påtalemyndigheten kan ta stilling til behovet for varetektsfengsling. Som vi kommer tilbake til lengre ned i høringssvaret, bør dette imidlertid avhjelpest ved at domstolene settes i stand til å behandle fengslingsspørsmålet ut over den tiden som etter dagens praksis er vanlig.

Vi finner også grunn til å nevne at alternativ 1 har en utforming som i større grad enn alternativ 2 overlater ansvaret for den skjønnsmessige vurderingen av et rettsområde som på ingen måte er avklart, slik det fremgår av høringsnotatet, til den påtaleansvarlige i den enkelte sak. Det blir således opp til påtalemyndigheten i politiet å "prøve seg fram", for å få fastslått hvilke omstendigheter som kan rettferdiggjøre fremstilling senere enn to dager / 48 timer etter pågripelse. En utforming av lovteksten med tilhørende begrunnelse i forarbeider i tråd med alternativ 2 vil etter Kripos' oppfatning i større grad gi den veiledning loven bør ta mål av seg å gi, og på den måten redusere risikoen for så vel ulovlige frihetsberøvelser som uriktige løslatelser.

Kripos anbefaler på denne bakgrunn at bestemmelsen utformes i tråd med alternativ 2, men med den klare forutsetning at den absolutte lengstefristen settes til den tredje dagen etter pågripelsen. På denne måten ivaretar bestemmelsen et bredere spekter av hensyn og blir mer fleksibel, samtidig som den også gir tydeligere føringer på hvordan fremstillingsfristen skal praktiseres ved at den får en form for tretrinns-oppbygning:

1. Den klare hovedregel vil følgelig fortsatt være at pågrepene skal framstilles så snart som mulig.
2. I de tilfeller hvor sakens karakter eller øvrige omstendigheter gjør det nødvendig, kan en pågrepet framstilles inntil 48 timer etter pågripelsen.
3. I særlige tilfeller hvor spesielle omstendigheter gjør seg gjeldende, kan fremstilling senere enn 48 timer aksepteres, men ikke senere enn den tredje dagen etter pågripelsen. Det kan videre gjerne fremgå av bestemmelsen at oversittelse av 48 timers fristen krever særskilt begrunnelse som nedtegnes i rettsboken.

Slik vi forstår og tolker uttalelser fra FN's menneskerettskomité (komitéen) som er gjengitt i høringsnotatet, vil ikke bare en slik oppbygning av regelen om fremstilling oppfylle Norges folkerettslige forpliktelser, men også være helt i tråd med det budskap komitéen gir med sine uttalelser, selv om denne ikke opererer med noen absolutt lengstefrist.

Utfordringen med regler som har denne typen utforming er naturlig nok at de strenge grunnreglene (trinn en og to over) det er ønskelig at skal etterleves så langt det er praktisk mulig, uthules ved at man i for stor grad benytter seg av lengstefristen eller unntaksregelen (trinn tre) i bestemmelsen, uten at det er tilstrekkelig grunnlag for dette. Som det fremgår av høringsnotatet fremstår det imidlertid fortsatt temmelig uklart i hvilke typer tilfeller fremstilling etter 48 timer kan være akseptabelt, og departementets drøfting i notatet bekrefter at dette foreløpig er et rettslig utfordrende terreng å navigere i. En antar at videre praksis fra norske domstoler og komitéen med tiden (herunder resultatet av Communication No. 2854/2016) vil avgjøre nærmere hvor grensene skal trekkes, men at en ved å utforme lovteksten i tråd med alternativ 2, og med en absolutt lengstefrist for fremstilling den tredje dagen, uansett vil oppfylle de krav SP art. 9 nr. 3 oppstiller, forutsatt at en grunn gir årsaken til eventuelle fremstillinger senere enn 48 timer på en adekvat måte. En lovproposisjon vedrørende dette

bør uansett gi nærmere veiledning til momenter (ut over de som fremkommer i Rt-2015-1142) som kan tenkes vektlagt ved vurderingen av om vilkårene for en senere framstilling enn 48 timer er tilstede.

Uavhengig av hvilket alternativ en faller ned på, forutsetter endringen at domstolene og til dels påtalemyndigheten og politiet tilføres nødvendige ressurser for å imøtekomme konsekvensene av endringen. Vi tolker høringsnotatet dit hen at manglende kapasitet hos politi/påtalemyndighet og/eller begrensede åpningstider hos domstolen, ikke vil være en tilstrekkelig grunn til å oversitte fristen for framstilling på 48 timer. I tillegg gjelder ikke domstolloven § 149 første ledd ved beregning av fristen. Dersom denne forståelsen er riktig, vil dette etter Kripos' syn utvilsomt tilsi et behov for at domstolene ved behov settes i stand til å behandle fengslingsspørsmål på ettermiddagstid, samt på søndager og høytidsdager, og at påtalemyndighetens økonomiske rammer tar høyde for noe økt bruk av overtid i forbindelse med framstillinger utenfor ordinær arbeidstid. Det må, som påpekt av Politidirektoratet i høringssvaret til NOU 2016: 24, åpnes for praktikable og hensiktsmessige løsninger slik at 48-timersregelen kan overholdes. I motsatt fall vil politiets evne til å bekjempe alvorlig kriminalitet kunne svekkes på svært uheldig vis.

Når det gjelder harmonisering mellom fristen for framstilling og overføring fra politiarrest til ordinær fengselscelle, ser vi den pedagogiske gevinsten med å harmonisere reglene i størst mulig grad. De lar seg imidlertid ikke harmonisere fullt ut, uavhengig av hvilket alternativ som velges hva gjelder framstillingsfrist (alternativ 1 eller 2). Fristen for framstilling vil, som påpekt av departementet, andre unntaksregler enn fristen for overføring til ordinært varetektsfengsel. Vi antar likevel at fristen etter alternativ 2 i de fleste tilfeller vil sammenfalle bedre med fristen for overføring fra politiarrest, uten at dette bør være avgjørende.

Merknader til endringer i Forskrift om bruk av politiarrest

Generelt

Kripos er positiv til forskriftsfesting av pålegg om fortløpende vurdering av tiltak som skal motvirke mulige skadevirkninger ved isolasjon i politiarrest, og er i det vesentlige enig i departementets vurderinger hva angår mulige tiltak. Kripos har i brev av 18.06.2018 avgitt uttalelse til direktoratet på forslag til sentral arrestinstruks, hvor flere av de tiltakene som nå foreslås regulert i forskriften er foregrepet.

Behovet for slike tiltak vil imidlertid naturlig nok være individuelt for de pågrepne. Videre skal opphold i politiarrest normalt være kortvarig. Av forskriften følger det at pågrepne skal overføres til ordinært fengsel innen to døgn etter pågripelsen. I løpet av denne perioden vil normalt den pågrepne både bli signalert, ha samtaler med forsvarer, bli avhørt av politiet, samt fremstilt for varetektsfengsling. Den tiden som da gjenstår til å eventuelt ta imot besøk utenfra og ha samkvem med andre pågrepne vil således i mange tilfeller være svært begrenset, noe departementet også har påpekt.

Til pkt. 3.5.1

Kripos er enig med departementet i at adgangen til å gjøre unntak fra fristen for overføring fra politiarrest til ordinært fengsel bør videreføres, og slutter seg i det vesentlige til departementets begrunnelse.

Til pkt. 3.5.4

Kripos har ikke merknader til at det i forskriften åpnes for adgang til besøk utenfra ut over av advokat og konsulær representant, samkvem med andre innsatte, eller mottak av personlige

eiendeler ut over toalettsaker, klær og lesestoff. Vi er videre enig i departementets bemerkninger om behovet for å innhente påtalemyndighetens forhåndssamtykke ved denne typen tiltak, samt forbeholdet om at tiltakene må være praktisk gjennomførbare.

Vi vil imidlertid påpeke at særlig gjennomføring av besøk utenfra, og samkvem med andre innsatte, etter omstendighetene vil kunne kreve en ikke ubetydelig økt ressursbruk for arrestpersonalet/politiet. Videre vil vi påpeke at de fleste arrestlokaler ikke er bygget med tanke på at pågrepne skal motta besøk utenfra, eller ha samvær med andre pågrepne. Vi antar derfor at det i mange tilfeller vil være aktuelt å bruke unntaksregelen, fordi besøk utenfra og/eller samvær med andre pågrepne ikke er praktisk gjennomførbart. Dette vil i så fall bidra til at forskriftsendringen får liten eller ingen realitet, og vil være uheldig. Videre vil det kunne bli store lokale forskjeller fra politiarrest til politiarrest, hvor den lokale bemanningen og utformingen av arrestlokalene kan være avgjørende for i hvilken grad eventuelle isolasjonsvirkninger kan avdempes eller ikke. Vi mener derfor at det er en forutsetning for at forskriften skal virke etter sin hensikt, at den følges opp med en realistisk vurdering av behovet for økte ressurser til drift og eventuell ombygging eller tilrettelegging av politiarrestene, i tråd med de endringene forslaget legger opp til.

Kripos bemerker videre at Politidirektoratet i utkast til sentral arrestinstruks har åpnet for at de pågrepne skal kunne få med seg kommunikasjonsmidler inn i politiarresten. Etter Kripos' oppfatning bør departementet i forskriften, eller på annen egnet måte, tydelig tilkjenne at den utvidede adgangen til å motta personlige eiendeler i politiarresten ikke er ment å omfatte kommunikasjonsmidler. Ved at det samtidig åpnes for adgang til utvidet samvær med andre pågrepne er det stor fare for at eventuelle kommunikasjonsmidler kan tilflytte medarrestanter. I tillegg åpner det for et press mot innsatte som besitter kommunikasjonsmidler til å kommunisere beskjeder ut av arresten på vegne av medarrestanter, for eksempel ved at det ropes mellom cellene eller formidles beskjeder via andre pågrepne. Dette vil være forhold arrestpersonalet/politiet vanskelig kan kontrollere.

Til pkt. 3.5.5

Vi er enige i at en utvidet adgang til besøk utenfra og mottak av personlige eiendeler klart nødvendiggjør at det innføres en hjemmel for kontroll av personer og gjenstander som den pågrepne får tilgang til i politiarresten. Det fremstår noe uklart hva departementet legger i begrepet visitasjon av besøkende. For ordens skyld vil vi presisere at selv om vi er enige i at visitasjonen skal foretas så hensynsfullt og skånsomt som mulig, så er formålet med visitasjonen er den samme; nemlig å hindre at den pågrepne får tilgang til gjenstander som kan utgjøre en fare for sikkerheten i arrestlokalene eller den innsattes eget liv og helse. Videre er det viktig å sikre at den pågrepne ikke har eller får tilgang til gjenstander som kan bidra til bevisforspillelse (typisk kommunikasjonsmidler). Arrestpersonalt bør således ha en vid adgang til skjønnsmessig å avgjøre hvor omfattende visitasjon som er nødvendig ut fra de rådende omstendighetene. Aktuelle vurderingsmomenter vil naturlig nok variere, men type forhold den pågrepne er siktet for, dennes historikk og terskel for voldsbruk, rusavhengighet og hvem som skal besøke den pågrepne, vil trolig gjennomgående være aktuelle momenter ved vurderingen.

Til pkt. 3.5.8

Hva gjelder skillet mellom forskriftens definisjoner av politiets primærarrest og sekundærarrest, er vi enige i at det ikke er grunnlag for å opprettholde dette. En enhetlig betegnelse på politiets arrest gjør regelverket klarere og bidrar til å forebygge misforståelser. Når det gjelder forslaget til definisjonen av begrepet "politiarrest" som "politiets arrestlokaler hvor pågrepne personer holdes fengslet", fremstår dette fortsatt som vanskelig å avgrense

mot begrepet "avhørsventerom". Sistnevnte er i forslaget til ny § 1-2 første ledd bokstav b definert som "arrester som er tiltenkt midlertidig opphold for arrestanter i en kort ventesituasjon". Politidirektoratet har i sitt forslag til sentral arrestinnstruks ikke benyttet begrepet "avhørsventerom", men opererer derimot med begrepene "ventecelle" og "annet låsbart rom".

Etter Kripas' syn er det nødvendig med en tydeligere definisjon av begrepene som ikke levner tvil om hvilke kriterier som må være oppfylt for at et lokale skal falle inn under begrepet "avhørsventerom". Eksempelvis fremgår det ikke hvilken tidsramme en har vurdert som den maksimale for å omfattes av uttrykket "en kort ventesituasjon". Videre bemerkes at begrepet avhørsventerom kun er omhandlet i forskriftens § 1-2, og er for øvrig ikke brukt senere i forskriften. Etter vårt syn bør uansett forskriften og sentral arrestinstruks benytte sammenfallende begreper og definisjoner, så det ikke åpnes for unødig tolkningstvil.

Merknader til økonomiske og administrative kostnader

Vi har i kommentarene til endringene i straffeprosessloven § 183 redegjort for Kripas' syn hva gjelder behov for økt tilførsel av ressurser i domstolene og påtalemyndigheten. Hva gjelder Kripas' egen situasjon så kan det opplyses at dersom påtalejurister ved Kripas må møte på arbeidsstedet for å forberede en varetektsfengsling og/eller møte i tingretten, ut over ordinær arbeidstid, for å aktorere et fengslingsmøte, vil dette naturlig nok utløse bruk av overtid. Kripas har videre riksdekkende ansvar som etterforsknings-, påtale- og bistandsenhet for visse saker om organisert og annen alvorlig kriminalitet, og har således tidvis også fengslingsmøter andre steder i landet enn i Oslo. For effektivt å kunne overholde fristen for varetektsfengsling, er vi således avhengig av fleksibilitet også hos domstolene med hensyn til deres tidsrammer for behandling av varetektsfengslinger.

Selv om påtalemyndigheten i en tid allerede har søkt å praktisere fremstilling innen 48 timer i tråd med riksadvokatens retningslinjer, innebærer forslaget til endring i straffeprosessloven en innskjerping av fristen som får konsekvenser, særlig i saker med mange pågrepne eller komplisert bevisbilde. Vi minner om at behovet for styrket bemanning av politiet og påtalemyndigheten, samt behovet for at domstolene settes i stand til å behandle fengslingssaker etter kl. 15 på hverdager og på helg- og høytidsdager, har vært nevnt av flere høringsinstanser i forbindelse med NOU 2016 / 24. Ved at adgangen til fremstilling ut over 48 timer nå snevres ytterligere inn, vil dette behovet bli ytterligere presserende. Etter Kripas' oppfatning risikerer man, som redegjort for over, at politiets mulighet til effektivt å bekjempe alvorlig kriminalitet svekkes dersom endringen ikke følges opp ved at politiet, påtalemyndigheten og domstolene settes i stand til å praktisere fristene på en effektiv måte.

Når det gjelder forslagene til endring i forskrift om bruk av politiarrest, er vi som nevnt enlge i at den tiden den pågrepne tilbringer i politiarrest er begrenset, og muligheten for å ta imot besøk og motta personlige eiendeler begrenses følgelig av dette. Det må imidlertid likevel forventes at en god del pågrepne vil søke å utnytte den muligheten forslagene til endring vil gi for å motta besøk og gjenstander, også under oppholdet i politiarrest. Dersom endringen skal ha reell betydning for de pågrepne, er det nødvendig at politiarrestene settes i stand til å imøtekomme krav om besøk mv., slike vi har beskrevet over. I de største politidistriktene vil det være et ikke ubetydelig antall pågrepne i arresten til enhver tid, noe som trolig vil medføre at arbeidsoppgavene i tilknytning til disse vil øke i omfang. I tillegg antar vi at det må legges til rette for gjennomføring av besøk på egne besøksrom, og ikke i den pågrepnes celle. Vi savner videre en vurdering av hvorvidt nevnte besøk skal kontrolleres på noen måte, enten ved at personell fra arresten er tilstede i eller utenfor besøksrommet, eller ved tekniske

hjelpemidler. Ved å slippe utenforstående inn i en politiarrest påtar politiet seg samtidig et ansvar for disse personenes sikkerhet. Avhengig av hvordan gjennomføringen skal foregå, antar vi at endringen vil medføre en merkbar økt ressursbruk i arrestene, i tillegg til eventuelle ombyggingskostnader som kan påløpe i forbindelse med tilrettelegging for besøk.

Med hilsen

Ketil Haukaas

Saksbehandler:
Leif Morten Eide
politadvokat

Kopi: Det nasjonale statsadvokatembetet